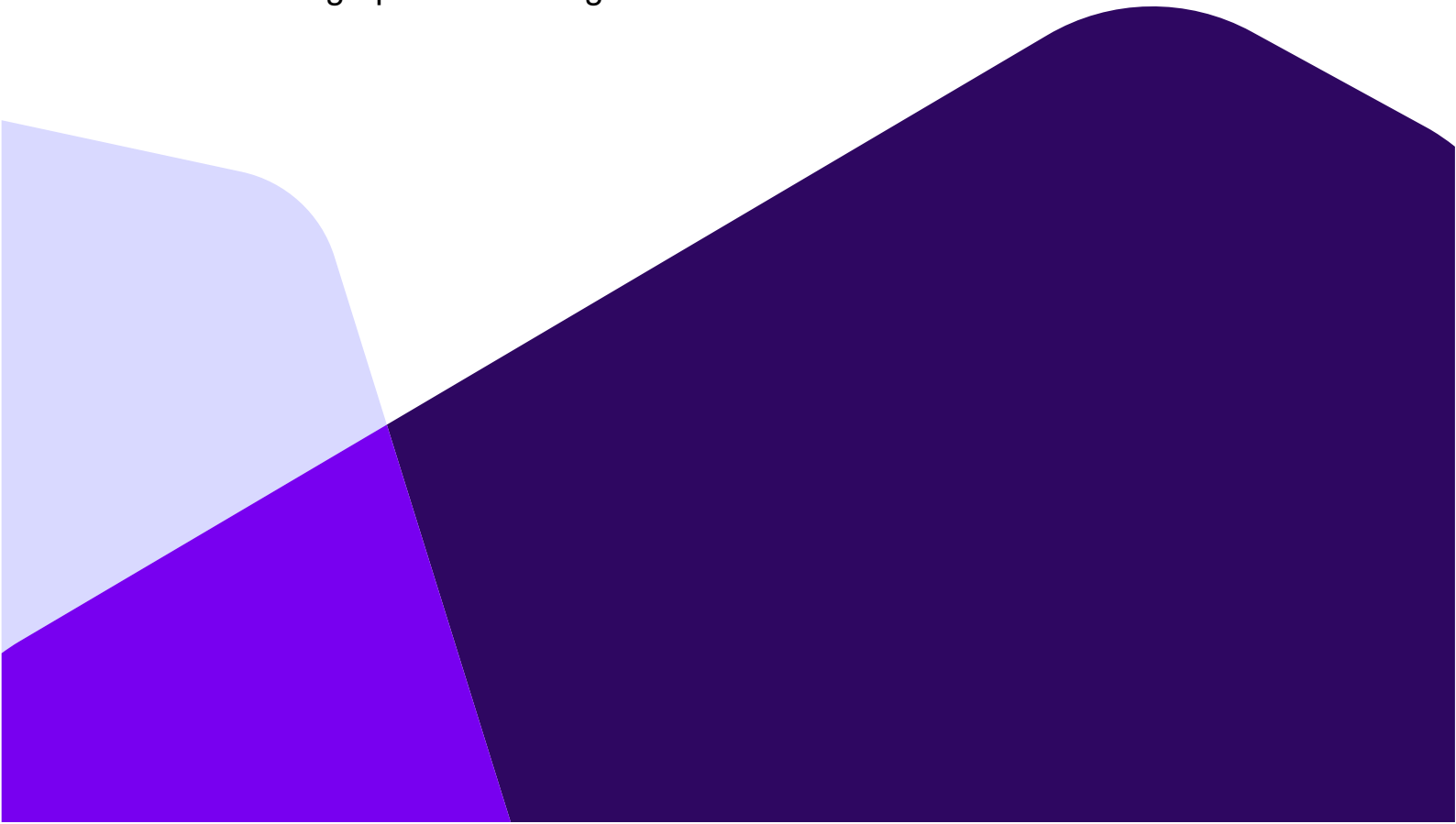

Audhild Strømme

Hvordan kan vi forstå kall i karriereveiledning i 2025?

En kvalitativ undersøkelse av karriereveilederes refleksjoner rundt bruk
av kallsbegrepet i veiledning

Universitetet i Sørøst-Norge

Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap

Institutt for kultur, religion og samfunnsfag

Postboks 4

3199 Borre

<http://www.usn.no>

© 2025 Audhild Strømme

Denne avhandlingen representerer 30 studiepoeng

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøkes forståelse og anvendelse av begrepet «kall» i karriereveiledning, ved å utforske problemstillingen: «Hvordan erfarer karriereveiledere kallsbegrepet i veiledningssamtaler, og hvordan kan det være relevant i karriereveiledningen?»

Kallsbegrepet er her definert i tråd med Duffy og Dik (2013) som tre dimensjoner som må sees i sammenheng: individets kall til mening, prososialt kall og ekstern kallelse, der den eksterne kallelsen kan ha ulike kilder. I denne oppgaven er ekstern kallelse i form av religiøs tro, særlig tematisert. Formålet med undersøkelsen er å bidra til samtale rundt temaer som har vært lite belyst i karriereveiledning, og å sette søkelys på kall og religiøs tro som betydningsfulle faktorer i mange veisøkeres liv når de skal ta trygge, meningsfulle valg.

Undersøkelsen benytter kvalitative intervju som metode, med totalt 7 karriereveiledere fra forskjellige karrieresentre, og dataene er analysert ved hjelp av refleksiv, tematisk analyse. Funnene indikerer at kallsbegrepet oppleves som noe fremmed og smalt, med en religiøs assosiasjon, men også at det kan være et interessant begrep å diskutere nærmere i en utvidet diskurs. Karriereveilederne i undersøkelsen er bevisste på viktigheten av kompetanse og profesjonalitet og er opptatte av å bistå veisøkere i å sette ord på hva som gir dem mening. Samtidig viser funnene at veilederne ønsker å opptre nøytralt i forhold til religiøsitet, noe som medfører at religiøs tro ofte sees på som privat og ikke snakkes om. Oppgaven diskuterer om denne stillheten kan gi lavere kunnskap og bevissthet, og drøfter behovet for bedre språkkyndighet og bevissthet rundt religiøsitet både hos den enkelte veileder og innen fagfeltet.

Videre diskuteres det om kallsbegrepet med sin eksterne dimensjon kan være nyttig for å inkludere også religiøs tro i veiledning der det er viktig for veisøker, i en utvidet diskurs som omfatter alle de tre aspektene av Duffy og Dik (2013) sin definisjon.

Abstract

This master's thesis examines the understanding and application of the concept of "calling" in career counseling by exploring the question: "How do career counselors experience the concept of calling in counseling sessions, and how can it be relevant in career counseling?"

The concept of calling is defined according to Duffy and Dik (2013) as encompassing three interconnected dimensions: a personal sense of purpose in life, a prosocial motivation and external summons, with an external "caller" potentially originating from various sources. In this study, external summons is particularly explored in the form of religious faith.

The aim of the study is to contribute to discussions on topics that have been underexplored in career counseling, highlighting calling and religious faith as significant factors in many clients' lives when making safe and meaningful choices. The research employs qualitative interviews as a method, involving a total of 7 career counselors from different career centers, with data analyzed through reflexive thematic analysis. Findings suggest that the concept of calling is perceived as unfamiliar and narrow, often associated with religion, but also as an intriguing topic for further discussion in a broader discourse. The career counselors in the study are aware of the importance of competence and professionalism and focus on helping clients articulate what provides them with meaning. At the same time, the findings show that counselors wish to remain neutral regarding religiosity, leading to the perception of religious faith as private and often unspoken. The thesis discusses whether this silence may lead to lower knowledge and awareness and considers the need for improved linguistic skills and awareness of religiosity both among individual counselors and within the field.

Further, it discusses whether the concept of calling, with its external dimension, can be useful in including religious faith in counseling where it is important for the client, within an expanded discourse that encompasses all three aspects of Duffy and Dik's (2013) definition.

Innhold

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	8
1 Innledning	9
1.1.Introduksjon	9
1.2.Presentasjon av problemstilling	11
1.3.Tidligere forskning	12
1.3.1. Hvordan har jeg søkt etter forskning?	12
1.3.2. Forskning på «kall» i veiledning	12
1.3.3. Forskning på mening og på religiøsitet i veiledning	13
1.4.Oppgavens relevans i forskningsfeltet	14
1.5.Oppgavens oppbygning	15
2.Teoretisk rammeverk	15
2.1.Teoretisk kontekst	16
2.1.1. Kallsbegrepet	16
2.1.2. Utvikling av karriereveiledning	17
2.1.3. Kontekst for eksistensielle spørsmål	18
2.1.4. Kontekst for det religiøse perspektivet	21
2.2.Teoretiske modeller og begreper	22
2.2.1. Teoretiske modeller for kall i karriereveiledning	22
2.2.2. Bruk av begrepet karriereveiledning i denne oppgaven	24
2.2.3. Bruk av begrepene «eksistensiell» og «mening» i denne oppgaven	24

2.2.4. Bruk av begrepet religiøsitet i denne oppgaven	24
2.2.5. Begrepene diskurs og språkkyndighet	25
2.2.6. Relevante styringsdokument	25
2.2.7. Oppsummering og oversikt over teoretisk rammeverk	26
3.Metode	27
3.1.Vitenskapsteoretisk ståsted	27
3.2.Kvalitativt intervju som metode	28
3.3.Pilotundersøkelse	29
3.4.Utvalg	29
3.5.Forskerrollen og etiske hensyn	30
3.6.Analysemetode	31
3.6.1. Fase 1	32
3.6.2. Fase 2	32
3.6.3. Fase 3	32
3.6.4. Fase 4	33
3.6.5. Fase 5 og 6	33
3.7.Bruk av KI	33
4.Funn og analyse: veiledernes møte med kall, mening og religiøs tro	34
4.1. Veiledernes refleksjon rundt begrepet kall og dets relevans	35
4.1.1. De første assosiasjonene er religiøse	36
4.1.2. Kall som en dragning, en gnist eller noe som ikke helt kan settes ord på	37
4.1.3. Refleksjoner rundt den tredelte definisjonen av kall	38
4.1.4. Refleksjoner rundt mulig anvendelse av kallsbegrepet i veiledning	40
4.2. Veilederes bevissthet på betydningen av å finne mening for veisøker i veiledning	41
4.2.1. Veilederes aktive bistand for at veisøker får satt ord på hva som er meningsfullt	42
4.2.2. Betydning av kompetanse og profesjonsutvikling	44

4.3. Religiøsitet som privatsak, med nøytralitet som viktig ideal	45
4.3.1. Religiøs tro som et tema det ikke snakkes om	46
4.3.2. Religiøs tro som begrensende faktor eller som meningsbærende i livet	48
4.3.3. Betydning av veileders kompetanse og religiøse språkkyndighet	50
4.4. Oppsummering av analyse	52
4.5. Kritisk refleksjon over egen forskning	53
5. Diskusjon: Kallsbegrepets relevans i veiledning for å gi rom for det eksistensielle og religiøse	54
5.1. Profesjonalitet og nøytralitet: kan mål om åpenhet og mangfold gi stillhet og fremmedgjøring som resultat?	55
5.1.1. Nøytralitet og stillhet rundt religiøsitet	55
5.1.2. Behov for religiøs språkkyndighet i fagfeltet	57
5.1.3. Tegn på en større åpenhet og på søken etter sannhet	59
5.2. Utvidet kallsdiskurs i karriereveiledning, med rom for eksistensiell undring og religiøs tro	61
5.2.1. Anvendelse av kallsbegrepet for å sette ord på religiøs tro	62
5.2.2. Anvendelse av kallsbegrepet i et større perspektiv	63
6. Konklusjon og avslutning	65
6.1. Min konklusjon	65
6.2. Perspektiver for videre forskning og diskusjon	66
6.3. Avsluttende refleksjon	67
7. Referanser	69

VEDLEGG

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: informasjonsskriv

Vedlegg 3: Godkjenning fra SIKT

Vedlegg 4: Tabell over koding

Forord

Kall – hva er det?

Å bruke så mye tid på et begrep, gir rom for mye undring og refleksjon: Hvorfor gjør jeg egentlig dette? Gir det mening? Menning for andre? Og hva er det egentlig som gir mening og er viktig i eget liv, hva er mitt eget «kall»?

Jeg har fått mulighet til mange gode samtaler, både med kolleger og med alle andre som har vært interessert i det jeg har jobbet med. Jeg har lært veldig mye, og jeg håper også at jeg tar med meg viktige refleksjoner til veiledningssamtalene jeg til daglig jobber med! Flotte kolleger har stilt opp som informanter, jeg har hatt veldig flinke og hyggelige folk i veiledningsgruppa mi, og ikke minst to dyktige og støttende veiledere i Cathrine Holje og Roger Kjærgård. Tusen takk til dere alle!

Her hjemme er jeg også takknemlig for god støtte hele veien, fra hele familien! Nå ser jeg fram til å bruke litt mer tid på andre ting sammen med alle jeg er glad i, men jeg vil fortsette å ha fokus på den gode samtalen, med håp om å bidra til rom for kall, tro og refleksjon både for meg selv og andre.

Kristiansand, 15.5.25

Audhild Ulveseth Strømme

“This small non-time space in the very heart of time” (Hanna Arendt)

1 Innledning

1.1. Introduksjon

Hovedtema for denne masteroppgaven er begrepet kall, og dets betydning i karriereveiledning i dag. Dette begrepet var tema for en av de første forelesningene på masterstudiet, og det fascinerte meg, utvidet mitt perspektiv på karriereveiledning og vakte både nysgjerrighet og gjenklang i mitt eget liv.

I forelesningen som Roger Kjærgård hadde for oss ferske masterstudenter i 2020, beskrev han en diskursiv utvikling av kallsbegrepet fra utgangspunktet i en religiøs kallstanke til en mer sekulær tolkning av begrepet, og hvordan dette kan sees i sammenheng med utvikling av karriereveiledning og i takt med samfunnsutviklingen for øvrig. Dette utdypes i kapitlet «Arbeid, kall og karriereveiledning» (Kjærgård, 2018). Der drøfter han framveksten av karriereveiledningsteori med vekt på subjektiv konstruksjon av mening og hensikt, og hvordan kallsbegrepet kan ha betydning i utøvelse av karriereveiledning i denne sammenhengen. Dette vil jeg gjerne se nærmere på. Hvilken betydning kan dette begrepet ha i dag? Er det relevant?

Selv om kallsbegrepet tradisjonelt ofte knyttes til religiøsitet, kan vi se at det også brukes i dagligtale og mer sekulære sammenhenger, med fraser som «det var nesten som et kall», eller «dette er mitt kall». Hva mener man med begrepet, og hvordan kan vi eventuelt bruke det i karriereveiledning?

I norsk karriereveiledningskontekst er det ikke forsket så mye på kall. Men internasjonalt er det et stort og økende forskningsfelt. To sentrale forskere er Ryan Duffy og Bryan Dik. De definerer kall som bestående av tre komponenter: eksternt kall, kallet til å kjenne mening og hensikt i livet, og kallet til å bety noe ut over seg selv. Det eksterne kallet trenger ikke være fra en guddom, men kan også være fra andre ytre kilder, som samfunn, kultur eller familie (Duffy & Dik, 2013). Denne tredelte definisjonen av kall vil jeg bruke i min undersøkelse og legge til grunn for oppgavens struktur og diskusjon av funn.

Til tross for sekularisering av offentligheten i Vesten er det fortsatt en andel av befolkningen som har en religiøs dimensjon med seg i sitt liv, og religiøsitet og tro er jevnlig i nyhetsbildet

på ulike måter. Et eksempel fra norsk offentlighet sist år er at mest delte låt på Spotify en periode var «Kong Jesus» (Gilje & Larsen, 2024). For veisøkere med dette som et viktig lydspor vil det være meningsbærende i livet og påvirke eksistensielle tema som mening og hensikt - og kall, om man vil. Denne eksterne, religiøse dimensjonen av kall er jeg ekstra nysgjerrig på om erfares i karriereveiledning. Personlig har jeg en kristen tro, og dette gjør at jeg forstår hvor viktig religiøs tro kan være for mennesker. Samtidig viser ny forskning tall som tyder på at det kan være signifikant vanskeligere å få jobb i Norge dersom religiøs tilhørighet kommer fram på en CV (Larsen og Midtbøen, 2024). Dette er tankevekkende, og relevant i karriereveiledningssammenheng.

Den britiske forskeren Gill Frigerio har i sin doktorgrad forsket på kall i karriereveiledning. I podcasten «Veilederpodden» (Torbjørnsrud, 2024) er hun intervjuet med kallsbegrepet som tema. Denne hørte jeg da jeg forberedte meg til masteroppgave, og ble inspirert av at hun der snakket om mange aspekter som jeg kjente igjen fra egne refleksjoner. Hun snakker blant annet om sammenhengen mellom kall og mening, og om at kall handler om retning og motivasjon. Hun har et tydelig ståsted i sitt eget kristne livssyn, og er opptatt av det religiøse kallets plass.

Kjærgård (2018) påpeker at for å kunne snakke om mening, hensikt og kall, vil det være viktig at karriereveiledere har kunnskap om ulike faktorer som gir mening for veisøker. Har vi som karriereveiledere språk for å snakke om mening, og om religiøsitet i karriereveiledning, dersom veisøker opplever det viktig for seg selv og sitt narrativ? Dette er jeg også nysgjerrig på.

Mitt utgangspunkt og min forforståelse er at religiøs tro har større plass i mange menneskers bevissthet enn det som ofte kommer fram både i offentligheten generelt og i veiledning, og at tro kan være essensielt for hva som gir mening i et menneskes liv. Et overordnet mål er at mitt arbeid med dette kan være med å sette tema som kall, mening og religiøs tro på dagsorden og bidra til samtale.

I denne oppgaven ønsker jeg å utforske begrepet kall nærmere, ved å undersøke karriereveilederes forståelse av begrepet, deres eventuelle erfaringer av kall hos veisøkere, og deres refleksjoner rundt begrepets betydning og eventuelle relevans i veiledning. Jeg vil undersøke dette med bruk av kvalitative intervju og tematisk analyse som metode, i et hermeneutisk perspektiv.

1.2.Presentasjon av problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å undersøke hvordan veiledere forstår og forholder seg til begrepet kall i karriereveiledningssamtaler. Oppgaven tar sikte på å utforske veilederes forståelse av kallsbegrepet, deres erfaringer med begrepet kall i veiledningspraksis, samt deres refleksjoner om begrepets betydning og mulige relevans i karriereveiledningssamtaler. I denne sammenhengen undersøkes det også hvilke erfaringer og refleksjoner veilederne har i forhold til eksistensielle tema som mening og hensikt, og til religiøs tro, fra veiledningssamtaler.

I et forskningsdesign vil forskningsspørsmål og problemstilling være kjernen, ut fra målet med forskningen. En god problemstilling er entydig, logisk, forskbar og realistisk (Befring, 2020, s 69). Den bør kunne besvares empirisk i oppgavens undersøkelser (Maxwell, 2013), og det bør også være mulig å skape kunnskap som er overførbart til noe større (Skilbrei, 2013, s 104). Problemstilling og forskningsspørsmål må derfor hele tida vurderes i forhold til mål, metode og resultat.

Med utgangspunkt i målet om å undersøke forståelser av kallsbegrepet, dets innhold og relevans i karriereveiledning, har oppgaven følgende problemstilling:

«Hvordan erfarer karriereveiledere kallsbegrepet i veiledningssamtaler, og hvordan kan det være relevant i karriereveiledningen?»

For å besvare problemstillingen er tre forskningsspørsmål formulert:

- Hvordan forstås kallsbegrepet av karriereveiledere?

Dette spørsmålet utforsker karriereveiledernes erfaringer og fortolkninger av kallsbegrepet, inkludert hvilke assosiasjoner informantene har til begrepet.

- I hvilken grad er veiledere bevisste på betydningen av å snakke om hva som gir mening for veisøker?

Her undersøkes veileders bevissthet rundt betydningen av eksistensielle tema som hva som gir mening i livet for veisøker, i veiledning. Mening er et sentralt begrep i

definisjonen av kall som brukes i oppgaven (Duffy og Dik, 2013) og er også inkludert i Kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020) sin forklaring på hva karriereveiledning er.

- Hvordan erfarer veilederne at religiøs tro er inkludert i veiledningssamtaler?

Dette forskningsspørsmålet setter søkelys på det religiøse aspektet av kall, og dets plass i karriereveiledningssamtalene. Dette settes i relasjon til «ekstern kallelse» i definisjonen av kall (Duffy og Dik, 2013).

1.3. Tidligere forskning

I det følgende kapitlet vil jeg gi en oversikt over relevant forskning som jeg knytter mine forskningsspørsmål til, og gjøre rede for hvordan jeg har funnet fram til dette i litteratursøk, før jeg vil plassere min egen forskning i sammenheng med dette forskningsfeltet. Det er forskning fra de siste 5-6 årene som er tatt med her.

1.3.1. Hvordan har jeg søkt etter forskning?

Litteratursøk er i oppgaven begrenset til søkeordene «kall», «kall og karriereveiledning», «calling», «calling and vocation», og «religiøsitet og veiledning», i oria.no og google scholar. Jeg har sett etter mastergrader, doktorgrader og forskingsartikler både fra Norge og internasjonalt. Jeg har også søkt på de sentrale forskerne Ryan Duffy og Bryan Dik. Jeg har brukt referanselister både fra Kjærgård (2018) og Schultstok et.al.(2024) og brukt «snøballeffekt» derfra. 1 mastergrad, 4 norske og et britisk doktorgradsarbeid samt norske og internasjonale forskingsartikler fra de siste årene er tatt med i denne oversikten, presentert i to underkapittel: «kall i veiledning» og «mening og religiøsitet i veiledning».

1.3.2. Forskning på «kall» i veiledning

Begrepet kall i karriereveiledning er, som tidligere nevnt, et tema som i liten grad er utforsket i norsk kontekst. Roger Kjærgård har over lengre tid vært engasjert i tematikken, og i 2024 publiserte han, i samarbeid med flere forskere, en studie basert på en undersøkelse blant norske karriereveiledere (Schultstok et al., 2024). Studien bygget videre på et amerikansk spørreskjema utviklet av Duffy og Dik (2012) som omhandler karriereveilederes opplevelser

av «calling». I den norske studien ble den opprinnelige amerikanske undersøkelsen benyttet. Funnene antyder at «calling» i begrenset grad oppleves som et relevant begrep blant norske karriereveiledere. På bakgrunn av dette drøfter forfatterne om begrepet «meningsfull karriere» kan være bedre egnet i en norsk, sekulær sammenheng. Artikkelen avsluttes med en oppfordring til videre forskning på området, spesielt gjennom kvalitative tilnærminger som kan gi dypere innsikt i hvordan slike begreper forstås og anvendes i norsk veiledningspraksis.

Internasjonalt har forskningen på kallsbegrepet vokst betydelig de siste årene, og feltet er i stadig utvikling, med Ryan Duffy og Bryan Dik som sentrale bidragsyttere. I 2019 ble det publisert en spesialutgave av *Journal of Vocational Behavior* med tittelen «Calling and careers: New insights and future directions» (Lysova et. al., 2019), som har kall som hovedtema. Her gir en omfattende oversikt over eksisterende forskning på kallsbegrepet, og deler den inn i fire hovedområder: betydningen av kallsbegrepet, hvordan kall utvikles og oppstår, de positive og negative sidene ved kall, samt teoretisk utvikling av begrepet.

Thompson og Gunderson (2019) gir også en oversikt over forskningen på kall i veiledning, der de inkluderer mer enn 200 relevante publikasjoner fra de siste årene. Deres analyse avdekket at flertallet av studiene som var gjennomført var kvantitative, og at det eksisterer en betydelig variasjon i definisjonene av begrepet kall i forskningen. Videre fant de at de fleste studiene satte søkelys på de positive sammenhengene mellom opplevelsen av kall og høyere grad av tilfredshet. Samtidig påpekes også usikkerheter og negative aspekter ved kallsbegrepet, som krever videre utforskning.

Gill Frigerio, professor ved universitetet i Warwick, forsker på og skriver om kall (Frigerio, 2023). Hun setter søkelys på det religiøse kallet og hvordan religion preger samfunnet og fortsatt er viktig i mange menneskers liv (Torbjørnsrud, 2024), (Frigerio, 2023). Hun påpeker derfor viktigheten av veiledere tar personers spiritualitet på alvor og åpner opp for religiøst kall i veisøkers liv, som meningsbærende element, mer enn som et problem. Hun understreker også at karriereveiledere trenger en religiøs bevissthet når vi møter veisøkere.

1.3.3. Forskning på mening og på religiøsitet i veiledning

Kallsbegrepet er nært knyttet til mening. Det er derfor relevant å inkludere doktorgraden: «Meningsskapende karriereveiledning: Karriereveilederes forståelser og erfaringer med Life-design veiledning i norsk kontekst» (Dalene, 2022). Her utdyper Dalene betydningen av fokus på mening i konstruktivistisk veiledning, ved å undersøke bruk av Mark Savickas sin Life Design- teori, i norsk kontekst. Hun fant at teorien kan bidra til å tilfredsstille behov hos veisøker for å finne mening og helhet og samtidig kunne bidra til noe ut over seg selv (Dalene, 2022, s III).

Søk etter forskning på religiøsitet eller eksistensielle temaer innen karriereveiledning i Norge ga få treff. (Holmli, 2023) undersøker «åndelighet, mening og tro» i rådgivningssamtaler i sin masteroppgave. Selv om denne oppgaven ikke spesifikt omhandler karriereveiledning, inneholder den resultater som kan være overførbare. Holmli fremhever betydningen av rådgiveres kompetanse på religiøse spørsmål, og behovet for et felles språk for å kunne møte disse spørsmålene på en god måte i veiledning.

I nærliggende fagfelt til karriereveiledning er det også gjort flere interessante forskningsarbeider som kan være relevante for min oppgave. Jeg vil trekke frem to norske doktorgradsarbeider, henholdsvis fra psykologi (Mandelkow, 2023) og familieterapi (Holmberg, 2023). Selv om karriereveiledning ikke er et terapeutisk arbeid, er temaene i disse avhandlingene relevante ettersom de handler om møter med enkeltmennesker og samtaler om livet på ulike måter. Begge forfatterne påpeker at religiøsitet er et tema som ofte blir oversett i academia og i de respektive profesjonene, til tross for at det er en sentral dimensjon i mange menneskers liv. Mandelkow (2023) understreker derfor viktigheten av å utvikle et felles språk som kan inkludere denne dimensjonen, og påpeker også betydning av kompetanse hos veileder. Holmberg drøfter begrepet «språkkyndighet» (engelsk literacy) i den sammenheng.

1.4.Oppgavens relevans i forskningsfeltet

Forskningsoverblikket viser at det har vært begrenset forskning på «kall» i Norge, selv om begrepet har fått økende oppmerksomhet internasjonalt. Det er også lite forskning på religiøsitet i karriereveiledning, men studier innen beslektede veiledningsfelt kan være relevante. Denne oversikten over tidligere forskning på begrepet kall har jeg benyttet for å utforme forskningsdesignet i denne oppgaven, ved at den gir forståelse og oversikt over sentrale elementer rundt kallsbegrepet. Oversikten gir også refleksiv bakgrunn til arbeidet

med oppgaven. Spesielt Scultstok et.al. (2024) som har forsket på relevans av kall blant karriereveiledere i Norge, og Frigerio (2023) som fokuserer på den religiøse dimensjonen av kall, er relevant som bakgrunn for min forskning.

Problemstillingen i oppgaven er relevant for karriereveiledningsfaget, da temaer som kall, mening og religiøs tro kan være sentrale for enkelte veisøkere når de skal ta trygge og meningsfulle karrierevalg, og det er temaer som i liten grad er utforsket tidligere i dette fagfeltet. Å sette søkelys på disse temaene kan også bidra til profesjonsutvikling, ved å fremheve områder som har vært lite diskutert og åpne opp for nye perspektiver i karriereveiledningen.

1.5.Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 vil jeg gjøre rede for relevant teoretisk kontekst, og for mine valg av teoretiske begreper og modeller. Dette vil gi grunnlag for videre analyse og diskusjon. Kapittel 3 beskriver metodevalg og gjennomføring. Kapittel 4 vil inneholde resultater og analyse i lys av teori. I kapittel 5 vil jeg diskutere de viktigste funnene, og belyse hvordan dette kan ha betydning for karriereveiledning. Kapittel 6 gir en konklusjon, og noen avsluttende betraktninger.

2.Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet presenteres teoretisk kontekst, modeller og begreper som vil bli benyttet i oppgaven. Jeg vil først vil jeg gi en bredere oversikt over faglig kontekst, for å sette min undersøkelse inn i en større sammenheng, gi bedre forståelse og refleksivt perspektiv. Deretter vil jeg gjøre rede for mine valg av teoretiske modeller og begrepsavklaringer. Kapittelet etablerer kontekst for og forståelsen av begrepene kall, karriereveiledning, eksistensielle spørsmål og religiøsitet. Begrepene diskurs og språkkyndighet vil også forklares og brukes analytisk, og relevante styringsdokumenter vil presenteres. Til slutt i kapittelet følger en oppsummering av de mest sentrale elementene i denne rammeverket, i form av en tabell.

2.1. Teoretisk kontekst

2.1.1. Kallsbegrepet

Utvikling av det almenne, sekulære kallsbegrepet

I kapittelet «Arbeid, kall og karriereveiledning i det 21. århundre (Kjærgård, 2018) belyses en diskursiv forskyvning av begrepene arbeid og kall fra en religiøs til en mer sekulær forankring. Kjærgård trekker linjer helt tilbake til Aristoteles, som mente at «lykke» består i å bruke sine talenter til samfunnets behov, og finne sin «vocation» eller «livsoppgave». Et kall blir da noe vi har «pasjon» for.

I tidlig kristen tradisjon ble arbeid sett på som straff, plikt eller nødvendig onde, med en tydelig dualitet mellom det kroppslige og det sjelelige, og «kall» var knyttet til religiøst klosterliv. Med reformasjonen endret dette seg. Arbeid ble betraktet som en del av Guds plan, og begrepet kall ble utvidet fra å gjelde munkene til å gjelde alle mennesker, og knyttet til protestantisk arbeidsmoral (Kjærgård, 2018) og begrepet «beruf» (Frigerio, 2023). Ideen om to typer kall utviklet seg: det generelle, almenne kallet til å tjene Gud, og det spesifikke kallet til en konkret tjeneste (Frigerio, 2023). I norsk kontekst spilte Hans Nielsen Hauge en viktig rolle i å endre synet på arbeid og kall. I haugianertradisjon blir arbeid og det å tjene penger sett på som et gudommelig kall til alle mennesker, med oppfordring til å ta i bruk og utvikle sine talenter, skape arbeidsplasser og bedre sosiale forhold (Kjærgård, 2012). Haugianismen utfordret også sosiale hierarkier og kjønnsrollemønstre, og har satt varige spor i samfunnet.

Kallsbegrepet i Norge og i Vesten har altså tradisjonelt vært knyttet til religiøs plikt, og ofte til et spesielt, gudegitt oppdrag. I en mer multikulturell og sekulær verden er denne religiøse tilknytningen blitt mindre fremtredende, og begrepet kobles nå mer til livsmening, å finne sin plass, å føle at man trekkes mot noe, uten at det nødvendigvis kommer fra en guddom (Schulstok et.al., 2024). Denne utviklingen kan også beskrives som en diskursutvikling fra et tradisjonelt, neoklassisk syn på kall som skjebne eller plikt, til en mer moderne forståelse av kall knyttet til selvrealisering og mening for individet (Kjærgård, 2018, (Frigerio, 2023).

Utvikling av det kristne kallsbegrepet

Gill Frigerio (2023) beskriver utviklingen av kallsbegrepet i kristen kontekst, nærmere bestemt Church of England. Hun peker på middelalderens begrep «vocatio» som et kall til religiøst liv, som ga status til de som var «kalt» vekk fra det verdslige til klosterliv (Frigerio, 2023). Frigerio forklarer videre hvordan endringer i syn på arbeid og karriere kommer til syne også i ordbruk og diskurs i den kristne tradisjon, med større vekt på individet som «disippel» og et liv i etterfølgelse, hvor man tjener Gud med sine talenter, med mening og hensikt, som alle er kalt til.

Ingrid Eskilt har forsket på utviklingen av syn på kallet hos norske misjonærer. I artikkelen «Misjonærkallet og kulturens subjektive vending» (Eskilt, 2012) oppsummerer hun sin doktorgrad. Hun intervjuet 29 misjonærer fra tre generasjoner, og fant at de eldste ofte oppfattet kallet til misjon i stor grad som noe stort, sjelsettende utenfra, som en «kappe», gjerne uventet og plutselig, mens de yngste i større grad beskriver kallet som en indre «stemme» som modnes over tid, til å bruke seg selv og sine evner til å tjene Gud. Eskilt knytter dette til samfunnsutviklingen, med økt fokus på selvrealisering og på å oppfylle sitt gudegitte potensial og hensikt. Hun drøfter videre om det for tidligere generasjoner var nødvendig med sterke tegn for å kunne bryte opp fra et stabilt samfunn, mens dagens mobile, omskiftelige samfunn i større grad kan kreves et kall til å si nei til noe og til å holde fast på det som er viktigst. Eskilt påpeker at den spesifikke, eksterne kallsopplevelsen finnes enda, men parallelt med andre former for kallsforståelse (Eskilt, 2012). Dette viser at også innen den religiøse, kristne tradisjonen har forståelsen av kall utviklet seg til en mer utvidet diskurs som omfatter hele livet for alle i større grad enn tidligere.

2.1.2. Utvikling av karriereveiledning

I dette avsnittet vil jeg presentere noen hovedtrekk i diskursutviklingen av moderne karriereveiledning, som bakgrunn for å drøfte kallsbegrepets aktualitet i karriereveiledning, og synliggjøre hvordan dette har gått i bølger gjennom utviklingen av fagfeltet.

I 1909 ga amerikaneren Frank Parson ut boka «Choosing av Vocation», og han blir gjerne regnet som grunnlegger av moderne karriereveiledning. Parson betraktet yrkesvalg som et livskall, inspirert fra religiøs tenkning, og understreket betydningen av en veileder (Kjærgård, 2012). Han var samtidig opptatt av individets yrkesvalg i en bredere samfunnsmessig sammenheng, med et ideal om et harmonisk samfunn hvor alle får utvikle sine evner til felles beste, basert på objektive kriterier for yrkesvalg. Med utviklingen av velferdsstaten fra 1950-

tallet, fikk individets subjektive valg og utvikling større fokus i karriereveiledningen. Målet ble å hjelpe individet til å finne seg selv og skape mening gjennom yrkesvalg (Kjærgård, 2012). Videre ser vi framvekst av mer konstruktivistisk tenkning i veiledning, hvor individet selv skaper mening gjennom hele livet, i et helhetlig perspektiv.

Parallelt med denne diskursutviklingen som her er beskrevet, finner vi også alternative diskurser. Sultana (2018) er opptatt av karriereveiledningens frigjørende perspektiv; hvordan den kan fremme rettferdighet og bekjempe sosiale forskjeller. Vi ser også framvekst av verdibaserte diskurser, med bærekraft og sosial rettferdighet som sentrale perspektiver (Kjærgård (2024)). I sammenheng med diskursutvikling i karriereveiledning, kan det i et kallsperspektiv også være interessant å inkludere selve begrepet «karriere». Kjærgård (2018) beskriver en diskursforskyvning i utviklingen av begrepet karriere, fra Frank Parson, som brukte ordet synonymt med arbeid eller yrke, til en anvendelse av begrepet mer som forfremmelse eller framskritt i jobbsammenheng. Med utviklingen av konstruktivistisk karriereveiledningsteori ble karrierebegrepet i større grad forstått som livslangt og som noe som omfatter hele livet, både det profesjonelle og det private. Bakke (2024) drøfter hvordan begrepet fortsatt blir brukt og forstått på ulike måter, og hvordan det kan skape uklar kommunikasjon. Hun bruker begrepet «demokratisk karriere», som understreker karriere som noe som er for alle, og i et livslangt perspektiv, men også inkluderer samfunnsansvaret. Videre utfordrer hun karriereveiledere på hvordan vi kan bruke ordet karriere slik at det blir noe som faktisk gjelder alle, og hvordan vi samtidig kan utfordre veisøker på hva mening betyr, på å bidra ut over seg selv, til sosialt medborgerskap og demokrati (Bakke, 2024).

2.1.3. Kontekst for eksistensielle spørsmål

Som vist i det foregående, er «mening» et sentralt element både når man snakker om kall og i moderne karriereveiledning. Spørsmålet om hva som gir livet mening er et omfattende og essensielt, eksistensielt spørsmål som filosofi og religion til alle tider har forsøkt å finne svar på. Her vil jeg kort presentere noen relevante perspektiver knyttet til begrepene mening og det eksistensielle i veiledningssammenheng, for å senere kunne definere hvordan begrepene forstås i denne oppgaven.

Det eksistensielle

Austad et.al. (2020) beskriver «det eksistensielle» som et overordnet begrep som brukes i ulike fag og filosofiske tradisjoner, som omhandler grunnleggende menneskelige livsbetingelser som behov for mening, håp og sammenheng med andre mennesker (Austad et al., 2020). De viser hvordan begrepet, som et allment trekk ved livet, vil omfatte både sekulære og religiøse meningsdannelser. Religiøse spørsmål blir i denne oppgaven behandlet som et eget tema, for å kunne svare best mulig på problemstillingen.

I karriereveiledningskontekst vil eksistensielle tema og meningsdannelse være særlig inkludert i konstruktivistisk veiledning (Kjærgård, 2018). Noen sentrale teoretikere som har fokus på mening både fra et konstruktivistisk perspektiv og fra et mer eksistensielt perspektiv inkluderes her som kontekst for å forstå hvilken plass tema som mening og det eksistensielle har i fagfeltet.

Vance Peavy er kjent for sosiodynamisk veiledning med en konstruktivistisk tilnærming. Han argumenterer for at meningsskaping skjer ved holistisk tilnærming til alle deler av mennesket, også det eksistensielle, og beskriver 4 hovedaspekter av «jeget»: «kompetansejeget», «det relasjonelle jeg», «det fysiske jeg» og «det eksistensielle, åndelige jeg» (Peavy, 2010). Han beskriver veiledning som dialog, og som noe som kan hjelpe veisøkere med å undersøke «hvordan de lever sitt liv» og «hvordan de vil leve det i fremtiden» (Shultztok, 2020).

Mark Savickas sin sosialkonstruktivistiske teori om Life Design, legger vekt på individets eget skapelse av mening og identitet. Individet må selv skape sitt selv og sine sannheter, ved refleksjon over egen livshistorie, og i samhandling med andre (Norendal, 2018). Dalane (2022) har utforsket denne teorien videre i norsk kontekst, og konkluderer med at bruk av denne tilnærmingen i karriereveiledning kan fremme «meningsskaping innover» for veisøkere ved å styrke selvinnsikt, mening og sammenheng i livet, samt «meningsskaping utover» i form av engasjement og retning (Dalene, 2022).

Normann Amundson skriver om dynamisk veiledning og vektlegger det holistiske og eksistensielle. I artikkelen «Three-dimensional living» (Amundsen, 2001) beskriver han livets tre dimensjoner: livets lengde (hvordan vi bruker tiden), livets bredde (hva vi fyller livet med av aktiviteter og engasjement), og livets dybde (mening og hensikt). Dybdedimensjonen vil inkludere eksistensielle og spirituelle spørsmål. Denne dybdedimensjonen med søken etter mening og hensikt vil i stor grad påvirke våre valg i forhold til hvordan vi ønsker å bruke tiden

og hva vi fyller livet med. Svarene vi finner på disse spørsmålene vil også kunne gi oss hensikt og styrke i de utfordringer livet gir oss (Amundson, 2001).

Også Finn Thorbjørn Hansen er sentral å ta med her i forhold til det eksistensielle perspektivet i veiledning. I boka «At stå i det åpne» (Hansen, 2008) belyser han filosofiske forståelser av eksistensielle spørsmål, og deres relevans i veiledning. Hansen fremhever viktigheten av filosofisk undring og undringsfellesskap, der veileder og veisøker «står i det åpne» sammen. Han kritiserer instrumentelle tilnærminger til veiledning, og oppfordrer til å søke etter en dypere, meningsbåret motivasjon og bakenforliggende drivkraft. Hansen belyser også forskjellen på en konstruktivistisk virkelighet og en eksistensiell virkelighet der man tar utgangspunkt i en mulig ontologisk sannhet eller dypere mening, som ikke alltid kan sies med ord (Hansen, 2008, s 139).

Hansen og Amundson (2007) beskriver denne ontologiske, spirituelle dimensjonen i tilværelsen som noe som bare kan oppdages ved å finne ro og «væren» i filosofisk veiledningstradisjon. De påpeker hvordan vår travle kultur kan gå glipp av rom for å finne svar på de store, eksistensielle spørsmålene. De oppfordrer veiledere til å være oppmerksomme på denne dimensjonen og fremhever begrepet «phronesis», som handler om eksistensiell, praktisk klokskap. Dette innebærer å være sensitiv i samtalen, stille gode spørsmål, og først og fremst undre seg sammen med veisøker.

Mening

Hannah Svennungsen (2011) utforsker meningsfulle karrierevalg i sin doktorgrad, og påpeker at selv om mening er et sentralt element i veiledningsteori, er det lite beskrevet hvordan mening konkret kan forstås. Hun gir en omfattende oversikt over filosofiske tilnærminger til begrepet og viser at det er vanskelig å gi en objektiv definisjon av hva mening «er». Svennungsen identifiserer tre hovedtyper forståelse blant veisøkere når det gjelder fra mening i karriere. For noen handler mening i karrieren om å ha en jobb som sikrer økonomisk stabilitet. For andre gir det mening å oppnå suksess og klatre på en karrierestige. Den tredje gruppen oppgir en mer eksistensiell forståelse av meningsbegrepet i karriere. I denne sammenhengen bruker hun begrepet «å finne sin hensikt», og knytter dette til kall.

Eksistensielle spørsmål kan også besvares religiøst. Dette har jeg valgt å fokusere spesielt på, og jeg vil gjøre kort rede hvordan dette begrepet anvendes i følgende delkapittel.

2.1.4. Kontekst for det religiøse perspektivet

Religion, religiøsitet og religiøs tro er store begreper som kan betraktes og forklares fra ulike ståsted, som teologi, filosofi, religionssosiologi og religionspsykologi. Jeg vil her etablere forståelse for relevant kontekst i denne oppgaven relatert til religiøse spørsmål og sekularitet.

Mandelkew (2023) diskuterer utfordringene med å definere store begreper som «religiøsitet» i psykologien, og referer til psykologen Pargaments søkelys på «det hellige». Religiøsitet kan også forstås både som personlig tro (faith) og som noe rituelt og institusjonalisert. Pargament og Saunders (2007) beskriver i «Journal of Clinical Psykologi» spiritualitet som tanker, følelser og handlinger relatert til det «hellige», mens religiøsitet innebærer spiritualitet som er knyttet til en formelt organisert religion.

Dette perspektivet på religiøsitet som noe personlig og relasjonelt, er i tråd med religionsfilosofen Charles Taylors (2007) sitt syn på religiøs tro. I boka «A Secular Age» diskuterer Charles Taylor (2007) sekularitet som pluralitet i trosspørsmål, mer enn fravær av gudstro. Han hevder at alle mennesker har noe i livet som gir større dybde og verdi, noe som rører oss og gir retning for tilværelsen. I en sekulær verden finnes mange svar på disse, og for religiøse mennesker vil dette «noe» være Gud (Taylor, 2007, s 8). Taylor beskriver videre religiøs tro som en relasjon hvor den troende mottar helhet, kjærlighet og godhet, er åpen, søkende og lar seg forandre. Denne relasjonen vil man orientere seg mot, moralsk og spirituelt (Taylor, 2007, s 6).

Religion og sekularisering i norsk kontekst, drøftes av Ulla Schmidt (2010). Hun påpeker at samtidig som Norge beskrives som sekularisert, i forståelsen av differensiering av religion fra andre samfunnssektorer, er bildet mer komplekst på individnivå, med større pluralisering i befolkningen. Schmidt beskriver en endring i synet på religion, fra institusjonell regulering til vekt på vektlegging av menneskelige erfaringer og personlig utvikling innen religiøs tro (Schmidt, 2010, s 198). Hun referer også til tidligere forskning som påpeker et generasjonsskifte, der yngre i større grad ser religiøsitet som noe personlig og selvutforskende, mer enn som absolutte sannheter og leveregler. Schmidt argumenterer for at vi på grunnlag av dette kan snakke om subjektivering, humanisering og privatisering av religiøsitet, mer enn sekularisering (Schmidt, 2010, s 199). Hun understreker at dette først og fremst gjelder protestantisk, kirkelig religiøsitet.

Schmidt (2010) drøfter også privatisering av religion og religionenes plass i offentligheten. Undersøkelser fra 2005 blant et representative befolkningsutvalg viste et nyansert syn hvor vises typer religiøs tilstedeværelse aksepteres i større grad enn andre. For eksempel blir hodeplagg og symboler møtt med større skepsis enn omsorgsutøvelse. Generelt viste undersøkelsene viste også mer negativ enn positiv holdning til religion og religiøse mennesker (Schmidt, 2010). Selv om undersøkelsen er noen år gammel, antyder den en vedvarende negativ trend.

Samtidig finnes det tegn til nyanser eller endring i dette bildet de siste årene. En undersøkelse gjort blant kristne studenter i 2019 og 2020 (Zeiffert, 2024) viser at flere studenter snakker om tro, og færre opplever tro som privatsak enn i tilsvarende undersøkelse i 2019.

2.2. Teoretiske modeller og begreper

2.2.1. Teoretiske modeller for kall i karriereveiledning

I forskningsoversikten i oppgaven ble det gjort rede for en økende interesse for bruk av kallsbegrepet i karriereveiledning. Forskning og kontekst viser at kall defineres på ulike måter, fra neoklassiske til sekulære perspektiver. Jeg vil her presentere de to teoriene som jeg vil bruke for å forstå kall i denne oppgaven.

Duffy og Dik (2013)

Duffy og Dik (2013) beskriver en definisjon av kall som jeg vil anvende i denne oppgaven, og som er mye brukt i litteratur og forskning rundt kallsbegrepet. Deres definisjon er tredelt og omhandler tre dimensjoner av kall som må sees i sammenheng: Kall i forhold til opplevelsen av mening og hensikt i et menneskes liv, et prososialt kall til å bidra til verden eller gjøre godt for andre, og kall fra en ekstern kilde. Duffy og Dik (2013) skiller mellom de engelske ordene «vocation» og «calling», noe som som er vanskeligere på norsk (Schultstok et al., 2024). «Calling» inkluderer det eksterne kallet, og skiller «kall» fra andre begreper som mening, verdier osv. De tar ikke stilling til hvor dette «eksterne kallet» kommer fra, det kan for eksempel være fra en guddom, fra samfunnet eller fra familien. Denne forståelsen av kall av som noe som kommer fra en ekstern kilde, er i tråd med forståelsen av kallsbegrepet

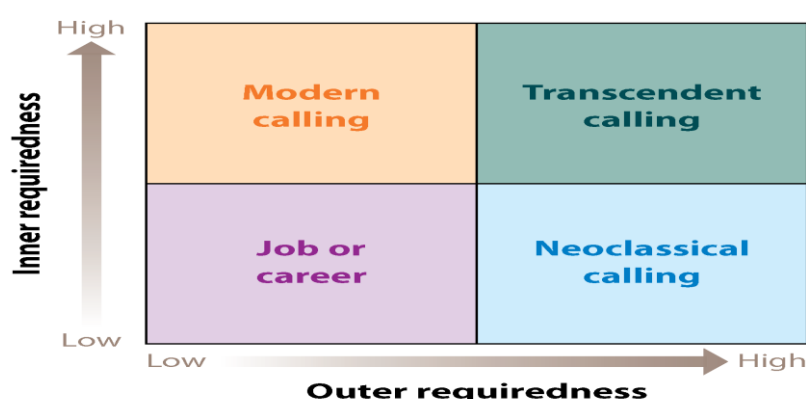
historisk (Duffy og Dik, 2013). De beskriver også kall som noe som kan forstås som en prosess eller endre seg over tid, og påpeker positive sammenhenger mellom opplevelse av å «leve sitt kall» og opplevelse av tilfredshet.

Denne modellen, der kallsbegrepet forklares med tre aspekter som må sees i sammenheng, er godt egnet for min oppgave da den inkluderer en ekstern dimensjon, og det religiøse perspektivet er sentralt i mine forskningsspørsmål. Den er også relevant å benytte da mye av den øvrige litteraturen refererer til den. Modellen er blitt brukt som grunnlag for samtale og struktur i intervjuene i denne undersøkelsen, og vil anvendes i analyse og diskusjon.

Thompson og Bunderson (2019)

Thompson og Bunderson (2019) presenterer en modell som beskriver hvordan kallsforståelser kan sees på som et kontinuum langs to ulike skalaer. Modellen illustrerer hvordan kall kan forstås som det neoklassiske kallet som preges av sterk ytre kall og mindre personlig motivasjon, til den motsatte ytterlighet hvor det er liten ytre kallelse, men sterk indre motivasjon og som beskrives som moderne kallelse. Denne modellen er nyttig å anvende i min analyse for å beskrive utvikling av diskurser i forståelsen av kall. Den moderne, kristne kallstanken som er beskrevet av Eskilt (2012) vil i denne modellen kunne kategoriseres som «transcendent calling», der både opplevelse av ekstern kallelse og av indre motivasjon er høy.

Figur 1. Tabell over kallsforståelser (Thompson og Bunderson, 2019)

Thompson JA, Bunderson JS. 2019. *Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav.* 6:421–43

2.2.2. Bruk av begrepet karriereveiledning i denne oppgaven

I denne oppgaven blir karriereveiledning brukt både om selve veiledningssamtalen, og om fagfeltet. «Veiledning» og «veileder» blir også brukt i betydning karriereveiledning og karriereveileder om ikke annet er presisert.

2.2.3. Bruk av begrepene «eksistensiell» og «mening» i denne oppgaven

I denne oppgaven brukes begrepet «eksistensiell» i overordnet betydning som definert av Austad (2020). Begrepet «mening» vil bli forstått eksistensielt, som beskrevet av Svennungsen (2011). «Mening» er et sentralt element både i definisjonen av karriereveiledning i Kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020) og i definisjonen av kall hos Duffy og Dik (2013). Det vil derfor være det mest anvendte begrepet i oppgaven i sammenheng med det eksistensielle.

2.2.4. Bruk av begrepet religiøsitet i denne oppgaven

Som vist over vil religion forenklet sagt kunne forstås både som noe institusjonelt og rituelt, og som noe mer relasjonelt og personlig (Pargament og Sanders, 2007). Jeg vil i denne oppgaven anvende Charles Taylor (2007) sin forståelse av religiøsitet som en trosdimensjon, som noe relasjonelt som man vil orientere seg mot både spiritielt og moralsk. Begrepet religiøs tro vil også bli anvendt i samme betydning som religiøsitet. Dette samsvarer med min forforståelse av hvordan religiøs tro kan være essensielt for noen veisøkeres svar på eksistensielle spørsmål om mening og kall og er derfor relevant her. Begrepet religion, som institusjonelt, rituelt fellesskap vil også bli brukt i forhold til diskusjon av ulike diskursforståelser av religion og hvordan det påvirker hvordan vi forholder oss til religiøsitet.

I denne oppgaven er det religiøsitet i form av kristen tro som er mitt erfaringsgrunnlag og mest vektlagt når det er snakk om religiøsitet. Det er også ut fra kristen tradisjon at kallsbegrepet er forstått og beskrevet.

2.2.5. Begrepene diskurs og språkkyndighet

Diskurs

Som nevnt innledningsvis, kan endringer i forståelse av kallsbegrepet og av karriereveiledning beskrives som utvikling av diskurs. For å kunne anvende diskursbegrepet analytisk, vil jeg derfor gi en kort forklaring av begrepet.

Jørgensen og Phillips (1999) definerer «diskurs» som en bestemt måte å snakke om og forstå verden på, og hevder at hvordan vi snakker om verden spiller en aktiv rolle i å skape og forandre den (Jørgensen og Phillips, 1999, s 9), i et sosialkonstruktivistisk perspektiv. Vi vil forholde oss til kulturelt betingede måter å snakke om på ulike tema på, og vår virkelighetsforståelse vil preges av hvordan vi snakker om disse temaene. Ved å gjenkjenne og være bevisst på ulike diskursforståelser kan vi gjenkjenne hvordan mennesker skaper mening til det de sier (Holje, 2021, s 21). I en analyse av diskurser analyserer man disse mønstrene nærmere. I denne oppgaven vil begrepet diskurs anvendes i analysen av fortolkning og bruk av begrepene kall, karriereveiledning og religiøsitet.

Språkkyndighet

Jeg vil i denne oppgaven anvende begrepet språkkyndighet (engelsk: «literacy»), i utvidet, metaforisk betydning, som beskrevet av Holmberg (2023). Hun forklarer eksistensiell/spirituell språkkyndighet som en evne, kompetanse eller form for dannelsesforhold for å kunne møte eksistensielle perspektiver (Holmberg, 2023, s xviii), på samme måte som man må kunne lese og forstå språket for å forstå innholdet i en tekst. Hun gjør videre rede for en modell som beskriver hva slik språkkyndighet omfatter. Den inneholder blant annet anerkjennelse av religiøs erfaring, praksis og kultur, økt personlig bevissthet og kompetanse, og arbeid med språklig usikkerhet og personlige hindringer.

2.2.6. Relevante styringsdokument

Jeg vil her presentere to relevante styringsdokumenter som oppgaven refererer til.

Kvalitetsrammeverk for Karriereveiledning (HK-dir, 2020)

I 2016 ble NOU 2016:7: «Norge i omstilling – karriereveiledning for individ og samfunn» publisert. I denne utredningen anbefales det at det blir utviklet et nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. Et nasjonalt kvalitetsrammeverk ble som følge av dette lansert i 2020 (HK-dir, 2020) og skal være et verktøy for utvikling av kvalitet i karriereveiledning i Norge. Her finner man blant annet kompetansestandarder for karriereveiledere.

I kvalitetsrammeverket er «mening» inkludert i definisjonen av karriereveiledning: «Målet med karriereveiledning er at mennesker blir bedre i stand til å håndtere overganger, og til å ta meningsfulle valg knyttet til utdanning, læring og arbeid gjennom livet».

NOU 2013:1 Det livssynsåpne samfunn. En helhetlig tro- og livssynspolitikk.

I 2010 ble det oppnevnt et tros- og livssynspolitisk utvalg (Stålsettutvalget). Utvalgets oppdrag var å fremme forslag til en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk. I 2013 publiserte utvalget utredningen «Det livssynsåpne samfunn. En helhetlig tro- og livssynspolitikk» (NOU 2013:1). Det fremkommer her at statens fremste oppgave i tros- og livssynspolitikken er å sikre og beskytte tros- og livssynsfriheten. Utvalget legger også til grunn at staten fortsatt skal føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk, med aktivt mål om et livssynsåpent samfunn preget av romslighet og likeverd, mer enn nøytralitet (NOU 2013:1).

2.2.7. Oppsummering og oversikt over teoretisk rammeverk

Utvalget av litteratur og teori er ment som bakgrunn for å forstå, og vil i større eller mindre grad anvendes i analyse og teori. Som er oppsummerende oversikt er den mest sentrale litteraturen som er valgt som kontekst, samt modeller og begrepsavklaringer, satt inn i følgende tabell:

BRUKES SOM	KILDE	FORMÅL
Analytisk modell	Duffy og Dik (2013) Thompson og Bunderson (2019)	Definere kallsbegrepet i oppgaven og analysere fortolkninger av kall
Begrepsavklaring	Taylor (2007) Holmberg (2023) Svennungsen (2011)	Definere «religiøsitet» Definere «språkkyndighet» Definere «mening»
Refleksivt perspektiv	Kjærgård (2018), Frigerio (2023) Schmidt (2010), Dalene (2022), Mandelkow (2023), Hansen (2008), Eskilt (2012), Amundsen (2001)	Kontekst og perspektiv for analyse og diskusjon
Tematisk aktualisering	Schultstok et.al. (2024) NOU 2013:1	Aktualiserer forskning på kall Aktualiserer rom for religiøsitet i samfunnet

Tabell 1: oversikt over sentral litteratur, teori og begreper

3.Metode

Valg av metode i et forskningsprosjekt er nært knyttet til prosjektets mål og problemstilling (Maxwell 2013). Valg av metode vil også avgjøre hvilken type svar empiri man får. I det følgende kapittelet vil jeg gjøre rede for vitenskapsteoretisk ståsted og metodevalg. Gjennom hele forskningsprosessen har etiske vurderinger i tråd med forskningsetiske hovedprinsipper blitt gjort, som en kontinuerlig prosess (Skilbrei, 2023).

3.1.Vitenskapsteoretisk ståsted

Oppgaven er forankret i en hermeneutisk tradisjon. Hermeneutikk handler om fortolkning (Kvale og Brinkmann, 2015), og fortolkningene er avhengige av historie, tradisjon og kontekst (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 74). I en hermeneutisk forståelse vil enkeltdeler fortolkes i lys av helhet og en større sammenheng (Nyeng ,2012, s 50), og mennesket vil også fortolke seg selv ut fra den sammenheng og kultur det er en del av. Også forskeren vil fortolke verden ut fra sitt utgangspunkt, sin forforståelse og sine forventninger (Nyeng, 2012, s 50).

I denne undersøkelsen er målet å utforske fortolkninger av begrepet «kall».

3.2.Kvalitativt intervju som metode

I denne oppgaven benytter jeg kvalitativ, induktiv metode i form av semistrukturerte intervjuer, for å undersøke problemstillingen. Kvalitativ metode er assosiert med en induktiv tilnærming basert på empiriske funn (Skilbrei, 2023), som også kan avdekke nye perspektiver. Målet med å bruke kvalitative intervju er å oppnå dypere innsikt, ved å bruke samtalen til å utforske refleksjoner og fortolkninger, erfaringer og observasjoner. Det vil være rom for å utdype, avklare begreper og stille oppfølgingsspørsmål (Kvale og Brinkmann, 2015). Metoden er derfor vurdert som den mest hensiktsmessige metoden for å få svar på forskningsspørsmålene i denne undersøkelsen, gjennom samtale med karriereveiledere om deres refleksjoner, fortolkninger og erfaringer knyttet til kallsbegrepet.

Semistrukturerte intervjuer benytter en intervjuguide for å sikre at relevante temaer blir snakket om for å kunne besvare problemstillingen. Det er viktig å skille mellom forskningsspørsmål og spørsmålene man bruker for å få svar på disse i et intervju (Maxwell, 2013), og jeg brukte tid på å utvikle en god intervjuguide. I denne undersøkelsen valgte jeg bevisst å ikke sende intervjuguiden til informantene på forhånd. De var imidlertid informert om at temaet var kallsbegrepet, da dette var angitt i samtykkeskjemaet de fylte ut. Ut over det vurderte jeg at jeg ville få mest mulig ærlige og spontane refleksjoner dersom informantene ikke hadde forberedt seg, og at god tid på spontan refleksjon og samtale i selve intervjuet ville gi bedre innsikt i forhold til det jeg ville undersøke.

Intervjuene startet med at informantene ble bedt om å reflektere over kallsbegrepet og dele sine assosiasjoner og tanker rundt dette begrepet. Senere i samtalen introduserte jeg Duffy og Diks teoretiske definisjon (2013) av kall bestående av tre deler, som beskrevet innledningsvis, og fikk informantenes refleksjoner og synspunkter. Dette ble gjort for å etablere en felles ramme for å snakke om kall med alle informantene og for bringe inn et utvidet perspektiv. Jeg var oppmerksom på at det også kunne medføre at jeg la begrensinger og mine egne føringer på samtalens retning og svarene jeg fikk, men anså det som nødvendig for å kunne svare på problemstillingen.

Den siste delen av intervjuet satte søkelys på det eksterne kallet i form av religiøs tro, og informantenes erfaringer og tanker rundt dette. Informantene fikk mulighet til å tilføye ytterligere kommentarer, og til å gi tilbakemelding på sin opplevelse av intervjusituasjonen. Jeg fikk lov til å ta kontakt igjen dersom det ble behov for oppfølgingsspørsmål. Underveis i intervjuene noterte jeg observasjoner om følelsesuttrykk, kroppsspråk og lignende, og mine innledende refleksjoner. Intervjuene ble tatt opp med appen «diktafon», og lagret sikkert i UiOs lagringsløsningen «Nettskjema» hvor de også ble transkribert av AI. Det var nødvendig å gå gjennom transkriberingen manuelt, da både dialekt og begreper som «kall» var utfordrende for AI å tolke. Transkribering gjennom «Nettskjema» var likevel til stor hjelp. På grunn av lange reiseavstander og full jobb for både meg og informantene, ble 4 av intervjuene gjennomført via Teams. Hvert intervju varte omtrent en time.

3.3. Pilotundersøkelse

I denne undersøkelsen gjennomførte jeg først et pilotintervju med en kollega ved et karrieresenter. Pilotintervjuet hjalp meg med å finjustere både formulering av spørsmål og rekkefølgen på tema. Det bidro også til å gjøre meg tryggere på bruken av metoden og min rolle i intervjusituasjonen. Svarene fra pilotintervjuet er inkludert i den endelige analysen.

3.4. Utvalg

Undersøkelsen er gjennomført med seks intervjuer i tillegg til pilotintervjuet. Dette antallet ble valgt for å sikre et variert, sammensatt utvalg, samtidig som det var et håndterbart omfang innenfor tidsrammen for å utføre en grundig analyse.

Siden målet med oppgaven er å undersøke veilederes erfaringer og refleksjoner, er utvalget valgt med det kriteriet at informantene skulle ha erfaring med å jobbe med ulike grupper veisøkere ved fylkesvise karrieresentere i Norge. Ut over dette har jeg styrt utvalget minst mulig, da dette ikke er en komparativ studie. Jeg kjente ingen av informantene fra før, og visste veldig lite om dem. Utvalget ble gjort ved å sende e-poster til ulike karrieresenter basert på noen tips om navn, og informantene ble dermed ganske tilfeldig valgt.

Alle de totalt sju informantene har minst 3 års erfaring med å jobbe på karrieresenter. De har også alle videre utdanning i karriereveiledning, som varierer fra enkeltemner til

masterutdanning. De er mellom 35-55 år og har fått fiktive navn: Pia, Mari, Anne, Frank, Olav, Susan og Linda.

3.5.Forskerrollen og etiske hensyn

Gjennom hele prosjektet har forskningsetiske hovedprinsipper og regler for personvern blitt lagt til grunn. Informantene ble skriftlig informert om prosjektet, om anonymitet og lagring. De har samtykket skriftlig til å delta, og har rett til å trekke seg når som helst. Prosjektet har fått godkjenning fra SIKT. Jeg har vært nøye med å klargjøre for informantene hva som ble tatt opp og transkribert, og på å sikre anonymisering av personopplysninger.

Kvale og Brinkmann (2015) påpeker at bruk av intervjuer som metode krever god planlegging og øvelse, samt høy etisk bevissthet gjennom hele prosessen. De understreker også betydningen av validitet. Validitet refererer til gyldighet og pålitelighet, og er viktig for å unngå feilkilder (Maxwell, 2013). Validitet sikres blant annet ved å påse at undersøkelsen svarer på det den skal, og ved å være oppmerksom på ledende spørsmål og maktbalanse (Kvale og Brinkmann, 2015).

I denne undersøkelsen har jeg fokusert på å opprettholde validitet gjennom hele prosessen. Jeg sørget for at intervjuene ble gjennomført så likt som mulig, ved å følge intervjuguiden som sikret at alle relevante temaer ble dekket i alle intervjuene. Samtidig var det nødvendig å tilpasse intervjuene til de individuelle forskjellene hos informantene. Noen av informantene snakket mye og hadde reflektert mye over de aktuelle temaene tidligere, mens andre trengte litt flere spørsmål og bekreftelser for å uttrykke sine tanker. Skilbrei (2023, s 156) understreker viktigheten av å være oppmerksom på slike variasjoner.

Under intervjuene erfarte jeg at det kunne være utfordrende å formulere spørsmål uten at de skulle oppleves ledende. Jeg understreket til informantene at jeg ønsket å høre deres unike erfaringer, fortolkninger og refleksjoner og ikke var ute etter bestemte svar. Maktbalansen i en intervjusituasjon kan påvirke svarene, og jeg var bevisst på å etablere en god relasjon med informanten, i en god og trygg atmosfære med lave skuldre og en åpen tone. Jeg var også oppmerksom på at informantene skulle oppleve at svarene deres ble tatt på alvor, spesielt siden noen av informantene var tydelige på at temaene i denne studien erfarer som temaer som sjelden snakkes om og diskuteres. Eksistensielle spørsmål og personlig tro er

personlige, sensitive emner, og disse ble av personvern hensyn ikke inkludert i intervjuguiden. I de tilfellene der disse temaene likevel spontant kom fram, sørget jeg for å informere om anonymitet. Jeg understreket også at de ikke var forpliktet til å svare på spørsmål dersom de ikke ønsket det.

Jeg var underveis i arbeidet med intervjuene bevisst på hvordan mitt eget ståsted og engasjement kunne påvirke samtalerne, og var oppmerksom på å ikke dele mye om meg selv og mine tanker. Samtidig er forskerens for forståelse og tolkningskontekst en naturlig og viktig del av forskningsprosessen og noe som er viktig å være åpen om og bevisst på. Min kristne tro har betydning for min interesse og forståelse av problemstillingen, og den påvirker mine antagelser og for forståelser. Min bakgrunn fra studier av biologi og kvantitativ forskning, og fra undervisningspraksis i naturfaglig forskningsteori, bidrar til min forståelse av forskningsprosesser. Forskning i form av kvalitative undersøkelser hadde jeg imidlertid ingen erfaring med, og jeg brukte tid på å forstå hvordan jeg best kunne tolke og analysere det kvalitative empiriske materialet.

Jeg vil i det følgende beskrive analysemetoden, før neste kapittel presenterer analyse av funn.

3.6. Analysemetode

Analyse av svarene i kvalitative forskningsintervju kan utføres på flere måter og kan ses på som et bindeledd mellom informantenes fortellinger i intervjuene, og den endelige fortolkningen. Det handler om å undersøke hvordan intervjuene kan gi dypere innsikt i forskningsspørsmålene og hvordan analysen kan berike og utdype meningen med informantenes uttalelser (Kvåle og Brinkmann, 2015).

Jeg har valgt å benytte boka «Tematic Analysis, a practical guide» av Braun og Clarke (2022), om refleksiv tematisk analyse, som min «guide» til dette arbeidet. Deres metoder er anerkjente, og deres mal for tematisk analyse er mye brukt i mange studier, i ulike versjoner. I en refleksiv tematisk analyse betraktes forskerens perspektiv og bidrag i prosessen som en ressurs som aktivt påvirker analysen. Denne vektleggingen av forskerens egen rolle passer godt for mitt arbeid, da jeg i hele prosessen har vært tydelig på min rolle som veileder selv, på mitt ståsted og min tolkningskontekst.

Braun og Clarke beskriver 6 hovedfaser i en tematisk analyse, og jeg vil beskrive min egen prosess nærmere i lys av disse fasene.

3.6.1. Fase 1

Den første fasen av tematisk analyse handler om på å gjøre seg godt kjent med materialet. For å oppnå dette lyttet jeg til intervjuene både umiddelbart etter gjennomføringen og etter noe tid. Jeg leste gjennom transkripsjonene flere ganger og gjorde notater både på papirutskrifter og digitalt. Under denne prosessen markerte jeg interessante momenter, relevante sitater og gjentakende tema.

3.6.2. Fase 2

Den neste fasen i tematisk analyse er koding, hvor man systematisk går gjennom materialet og identifiserer meningsbærende enheter som er relevante for forskningsspørsmålet. Disse kan være både semantiske, med direkte betydning, og latente, som krever dypere fortolkning. Ved å systematisk organisere kodene og arbeide grundig med dem, kan man få oversikt og jobbe fram mer overordnede tema. En god, systematisk kodeprosess er viktig for å få innsikt i hele materialet, og for dybdeforståelse (Braun og Clarke, 2022).

Jeg opplevde kodingsfasen som utfordrende, og bruke mye tid på å navigere i denne fasen for å forstå hvordan «koding» kunne utføres i praksis. Jeg ønsket å inkludere uventede funn som jeg ikke hadde forutsett, samtidig som jeg hele tiden var klar over at analysen ble gjort med utgangspunkt i mine forskningsspørsmål og min intervjuguide, og ut fra mitt perspektiv.

3.6.3. Fase 3

Fase tre omhandler analyse av koding. Til dette finnes det ulike digitale verktøy som kan være til hjelp i prosessen. Jeg vurderte å bruke programmet Nvivo, men valgte å ikke bruke tid på å sette meg inn i det og heller lage gode oversikter manuelt. Jeg brukte Excel til å sette sitatutdrag i tabeller basert på koder, og kategoriserte kodene under hverandre. Koder ble samlet i kategorier for å få bedre oversikt. Deretter utviklet jeg tre foreløpige tema relatert til kodene og til mine forskningsspørsmål, med et Excel-ark for hvert tema. For å illustrere

metoden har jeg inkludert utdrag fra tabellene for hvert tema. Oversikt over alle kodene er lagt ved som vedlegg, totalt 25 koder.

3.6.4. Fase 4

I fase fire arbeider man videre med å definere tema, ved å gå tilbake til det opprinnelige materialet. Det innebærer å vurdere om de foreløpige temaene yter materialet rettferdighet, og om de svarer på forskningsspørsmålene. Et tema skal fungere som et sentralt, organiserende konsept, ikke bare som en oppsummering av et emne.

3.6.5. Fase 5 og 6

I fase fem fastsetter man de endelige temaene for analysen, og gir dem passende overskrifter. I fase seks skriver man analysen ferdig. Disse fasene er gjerne overlappende, og min erfaring var at arbeidet med å finpusse koder, bestemme tema og identifisere hovedpunktene i analysen i lys av mine forskningsspørsmål, var en dynamisk og langvarig prosess. I denne skriveprosessen var jeg opptatt av å velge ut relevante sitater fra empiriske funn som gir et godt og riktig bilde av funnene relatert til problemstillingen.

Jeg vil i det følgende presentere resultater og analysen, delt i tre hovedtema som svarer til forskningsspørsmålene. Analysen er også strukturert rundt Duffy og Dik (2013) sitt tredelte kallsbegrep.

3.7. Bruk av KI

I denne oppgaven har jeg benyttet SIKT – KI-chat i noen grad til tips til språk, oversettelse og til enkelte teoretiske spørsmål. KI er ikke brukt som kilde eller kildesøk, og tekst fra KI er ikke brukt direkte. SIKT- KI er den KI-løsningen som er godkjent av Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og er sikker i forhold til personvern. Jeg har likevel ikke delt personlige opplysninger hverken om meg eller mine informanter der.

4.Funn og analyse: veiledernes møte med kall, mening og religiøs tro

Dette kapittelet vil presentere empiriske funn fra intervjuene, analysert i tre hovedtema knyttet til oppgavens forskningsspørsmål. De vil bli presentert ved hjelp av min fortelling og utvalgte sitater, i lys av teori, faglig kontekst og tidligere forskning, som er beskrevet tidligere i oppgaven. Utvalgte, sentrale funn vil bli videre diskutert og satt inn i en større kontekst i diskusjonskapittelet etter analysen.

Tema 1: Veiledernes refleksjon rundt begrepet kall og dets relevans i karriereveiledning

Dette temaet tar opp selve begrepet kall og veiledernes forståelser og refleksjoner rundt dette, og knyttes til mitt første forskningsspørsmål: Hvordan forstås kallsbegrepet av karriereveilederne? Kallsbegrepet vil her sees i lys av Duffy og Dik (2013) sin definisjon.

Tema 2: Veilederes bevissthet på betydningen av å finne mening for veisøker i veiledning

Dette temaet omhandler mine informanternes forhold til betydningen av eksistensielle tema som det å finne mening, og knyttes til mitt andre forskningsspørsmål: Hvor bevisst er veiledere på å snakke om hva som gir mening for veisøker i veiledningen? Dette temaet vil bli relatert mest til to av de aspektene i Duffy og Diks (2013) definisjon: Kall til mening, og prososialt kall.

Tema 3: Religiøsitet som privatsak, med nøytralitet som ideal

Dette tredje temaet omhandler religiøsitet og hvordan veiledere erfarer at dette temaet kommer til syne i veiledning, og knyttes til det tredje forskningsspørsmålet: Hvordan erfarer veilederne at religiøs tro er inkludert i veiledningssamtaler?

Analysen vil her knyttes til det tredje punktet i kallsdefinisjonen til Duffy og Dik (2013), om eksternt kall.

4.1. Veiledernes refleksjon rundt begrepet kall og dets relevans

Forskingsspørsmål: Hvordan forstås kallsbegrepet av karriereveilederne?

Oppgavens problemstilling og hovedspørsmål er: «Hvordan erfarer karriereveiledere kallsbegrepet, og hvordan kan det være relevant i karriereveiledningen?» Det er derfor naturlig å starte analysen med funn knyttet til mine informanternes assosiasjoner og refleksjoner rundt begrepet, og kapittelet er delt i fire underkapitler for å skape bedre oversikt over hva analysen viser og hvordan dette svarer på forskningsspørsmålet.

SITAT	KODE	KATEGORI
Hvis man bruker selve ordet kall, så tror jeg det vil resonnerer mer hos kanskje noen som har en religiøs overbevisning	Religiøs tilknytning	Assosiasjoner til begrepet
Lett å koble til religiøs identitet	Religiøs tilknytning	Assosiasjoner til begrepet
Jeg liker ordet godt.. gjenkjennbart.. uten at jeg har brukt ordet kall. Men det er kallet jeg leter etter når jeg snakker med mennesker	Anvendelse av begrepet	Assosiasjoner til begrepet
Jeg tror ofte så handler veiledning om det å finne sitt kall, på en måte	Anvendelse av begrepet	Assosiasjoner til begrepet
.. ha betydning i veiledning, så må man jo sprengne rammene for at det ikke bare er knyttet til det å nødvendigvis være noe religiøst	Anvendelse av begrepet	Assosiasjoner til begrepet
Feministen i meg får litt sånn motstand.. Florence Nightingale- tankegang	Motstand	Assosiasjoner til begrepet
Jeg kjenner en distanse kanskje, samtidig som en stor grad av nysgjerrighet	Motstand	Assosiasjoner til begrepet
Jeg har et litt ambivalent forhold til det begrepet	Motstand	Assosiasjoner til begrepet
Vi snakker jo veldig mye om det hvis du drar det over på begrepet mening	Mening og kall	Mening og ytre kall

Tabell 2: utdrag av koding tema 1

Innledningsvis uttrykte samtlige informanter stor interesse og nysgjerrighet for temaet «kall», som de opplevde som et lite diskutert emne i karriereveiledningssammenheng. Som tidligere nevnt i beskrivelse av metode, hadde informantene ikke mottatt spørsmål på forhånd, men de var klar over at samtalen tema ville være kallsbegrepet. Mari fortalte at hun hadde lest Kjærgårds kapittel om kall i «Individ og samfunn» (Kjærgård og Plant, 2018) før vår samtale. Anne hadde, i likhet med meg, blitt fasinert av en forelesning om begrepet på masterstudiet. For de øvrige informantene var dette et begrep de ikke hadde reflektert mye over i fagsammenheng før i intervjuet knyttet til denne undersøkelsen. Vi startet derfor med å samtale om begrepet ut fra en generell forståelse, med mål om å få frem informantenes egne tanker og fortolkninger rundt begrepet.

4.1.1. De første assosiasjonene er religiøse

Når informantene ble spurt om deres første refleksjoner rundt begrepet kall, svarte de fleste at deres første assosiasjon er religiøs, og de beskrev det som et begrep som *«kanskje vil resonnerer mer hos noen som har en religiøs tilknytning»* (Frank). Informantene har få konkrete eksempler på veisøkere som hadde nevnt «kall» i veiledning. Noen informanter nevnte veisøkere med erfaring som misjonærer eller arbeid i religiøse sammenhenger, men «kall» som begrep hadde heller ikke der blitt spesifikt tematisert.

Denne religiøse forståelsen av begrepet kall kan forstås som ekstern kallelse, i lys av Duffy og Dik (2013) sin tredelte kallsdefinisjon. Kall tolkes som ekstern kallelse gitt fra Gud til et spesifikt oppdrag. Vi kan også forstå dette som som en neoklassisk kallsforståelse, slik det er beskrevet i Thompson og Bunderson (2019) sin modell, med en sterk opplevelse av ekstern kallelse. Informantene har altså begrenset med erfaring med å møte denne kallstanken i veiledningssamtaler, og beskriver det som noe smalt, og noe litt fremmed. Dette samsvarer med funn hos Schultstok et.al. (2024) som også konkluderte med at norske karriereveiledere i liten grad opplevde kallsbegrepet, i form av det engelske begrepet «calling», som relevant for dem. Schultstok et.al. (2024) diskuterer om det kan ha sammenheng med fortolkningen av ordet i norsk kontekst, uten at deres studie undersøkte fortolkningene nærmere. Min kvalitative undersøkelse gjorde det lettere å få fram nyanser rundt begrepsforståelsen, som videre analyse vil få fram.

Flere av informantene uttrykker også en ambivalens eller kjenner på motstand overfor begrepet kall, noe som beskrives som en distanse, samtidig med nysgjerrighet. Susan

uttrykker det slik: *«feministen i meg får litt sånn motstand. Florence Nightingale-tankegang (...) At man kanskje kan legge i kall at det blir...frivillig arbeid som ikke skal.. det at man er heldig som får drive med det man har fått som kall».*

Assosiasjon til Florence Nightingale og til feminisme indikerer at kallsbegrepet ofte knyttes til tradisjonelle kvinneyrker som sykepleier, der man som gir mye av seg selv for andre og der man kan tenke seg at en sterk kallstanke vil kunne gjøre det vanskelig å sette gode grenser for seg selv. At sterk overbevisning eller kallsforkynnelse, ut fra det tradisjonelle, neoklassiske synet på kall, kan gi negative følger for individet og være sterkt knyttet til skjebne, er i tråd med tidligere forskning rundt kall (Thomson og Bunderson, 2019), (Lysova, 2019), (Frigerio, (2023). Dette utdypes hos disse som «the dark side», med blant annet utnyttelse og utbrenthet som faresignaler. En informant i denne undersøkelsen beskriver det som at man *«burde være takknemlig»*, forstått som at kallet er noe man skal takke for, men som det da kanskje også blir vanskelig å stille spørsmål ved eller gå videre fra.

I dette avsnittet har vi sett at informantenes første assosiasjon til begrepet kall er en neoklassisk, ekstern, religiøs diskursforståelse av begrepet, som oppleves som fremmed og også møtes med noe motstand.

4.1.2. Kall som en dragning, en gnist eller noe som ikke helt kan settes ord på

Jeg vil i dette avsnittet analysere veiledernes refleksjoner i forhold til hvordan ordet «kall» kan forstås i en utvidet fortolkning. Selv om kallsbegrepet altså i utgangspunktet assosieres med det neoklassiske, religiøse kallet, blir det samtidig påpekt av informantene at det er et begrep som også anvendes i dagligtale. Olav illustrerer det med dette utsagnet: *«hvis det er noe som er så viktig da, så kan de si det blir nesten som et kall».*

Informantene ikke så vant til å bruke selve ordet «kall», men har en klar forståelse av hva ordet innebærer når det blir bruk i en dagligdags forståelse. Frank uttrykker: *«Jeg liker ordet veldig godt (...) Gjenkjennbart, uten at jeg har brukt ordet kall. Men det er kallet jeg leter etter når jeg snakker med mennesker ...hva er gnisten din, hva er din indre motivasjon - hva er den flammen inni deg som aldri slukker, men som er drivkraften - det er mange ord på samme greia».*

Frank bruker her begreper som «gnist», «flamme» og «drivkraft» som sin fortolkning av hva han legger i innholdet i kallsbegrepet. Andre informanter deler lignende oppfatninger når de forklarer begrepet. De snakker om dragning, og om noe følelsesorientert og noe som er vanskelig å sette ord på. Anne beskriver det som at *«det kanskje vekker noe i en, som man ikke helt klarer å forstå helt, kanskje også, noen ganger, noen som nesten har en spirituell betydning»*, og det beskrives også som en følelse av å man «må» noe.

Informantenes assosiasjoner til kallsbegrepet slik det er beskrevet her, som noe man ikke helt kan forklare eller som ikke alltid kan begrunnes rasjonelt, kan forstås som et uttrykk for Duffy og Dik (2013) sin definisjon av kall, med sitt aspekt av et eksternt kall som kan komme fra ulike kilder, men som oppleves som noe utenfor en selv. Det er i samsvar med Schultstok et. al. (2024) sin drøfting av at karrierevalg ikke alltid oppleves rasjonelle, men tas på grunnlag av noe dypere, noe vi ikke helt kan sette ord på. Dette kan også relateres til Hansen (2008) sin vektlegging av det ordløse, den «indre stemmen», noe større enn oss selv.

Vi ser altså av funnene at selv om informantene i denne undersøkelsen ikke er så vant med å bruke begrepet «kall», har de klare tanker om hvordan de vil forklare begrepet ut fra en dagligdags, allmenn forståelse, og de gjenkjenner en «gnist», en drivkraft eller en fortelling om det litt uforklarlige hos veisøkere.

4.1.3. Refleksjoner rundt den tredelte definisjonen av kall

Etter at vi i intervjuene hadde snakket om de første refleksjonene rundt kall, introduserte jeg Duffy og Diks (2013) utvidede, tredelte kallsbegrep, for å kunne reflektere over begrepet i utvidet forståelse og inkludere informantenes fortolkninger av begrepet i Duffy og Diks (2013) definisjon i oppgaven. Funnene knyttet til informantenes refleksjoner rundt denne definisjonen vil bli analysert nærmere i dette avsnittet.

Etter å ha blitt litt kjent med Duffy og Dik (2013) sin teori, fant informantene mange elementer de kunne kjenne igjen og relatere til fra sin egen praksis. Jeg vil i det følgende drøfte funn knyttet til veiledernes erfaring knyttet til to av aspektene i kallsdefinisjonen: mening og prososialt kall. Erfaringer rundt eksternt kallelse vil bli analysert i et eget kapittel.

Et av aspektene i Duffy og Diks (2013) definisjon er kallet til mening i eget liv. Alle informantene beskriver dette som en sentral del av en veiledningssamtale, og en informant uttrykte det som essensen av veiledning og som det karriereveiledning «er». Å bistå veisøker med å finne mening er i tråd med definisjon av karriereveiledning i Kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020), og er også sentralt i konstruktivistisk karriereveiledningsdiskurs. Mening er her definert til å være mening i eksistensiell betydning (Svennungsen, 2011). Informantene beskriver veisøkere som opplever å gå på akkord med seg selv, stiller spørsmål ved sin egen situasjon og har følelse av å «*jobbe i motstand*» i situasjoner der jobben gir lite mening. Informantene forteller videre at hva som gir mening for veisøker kan være svært individuelt, enten det dreier seg om ha mulighet til å utvikle seg personlig, oppleve at arbeidet er lystbetont, eller at man får bruke evnene sine. Informantene erfarer også at det for mange veisøkere oppleves som meningsfullt å få bety noe ut over seg selv, å «*bidra i verden*».

Dette ønsket om å bety noe for andre, kan forstås i lys av Duffy og Dik (2013) sitt andre aspekt av prososialt kall, som handler om kall til å bety noe for andre enn seg selv. Informantene erfarer at mange veisøkere har et ønske om å bidra til samfunnet, finne sin plass og kjenne at det er behov for dem. Veisøkere uttrykker ofte et ønske om at de vil «*hjelpe andre*» eller «*jobbe med mennesker*». Pia formulerer dette ønsket fra veisøkere slik: «*De ytre faktorene, hvem ønsker jeg å være i verden, i forhold til hva ønsker jeg å bidra med, hva trenger verden der ute, hva skal være mitt avtrykk*».

Informantene sier at dette ønsket eller behovet for å bidra, eller «*sette sitt avtrykk i verden*», gjelder alle grupper veisøkere, men ofte kan komme til uttrykk i forbindelse med kriser eller store endringer, eller når man etter flere år i en jobb eller bransje kjenner på at man ønsker å bidra mer aktivt i en retning. Det er også funn som tyder på at dette ønsket kommer oftere fram i veiledning enn for noen år siden, særlig hos yngre veisøkere. Veisøkere ytrer et ønske om å «*være en motvekt eller et tilskudd, fylle et behov eller rom som en kanskje mer kjenner på eller føler på i samfunnet*» (Laila). Dette ønsket om å bidra i verden kan sees i sammenheng med verdimeslige diskurser i karriereveiledning, som Sultanas frigjørende diskurs, grønn karriereveiledning og karriereveiledning med vekt på sosial rettferdighet (Kjærgård, 2024), og gi grunn til økt bevissthet rundt disse i veiledning. Dette vil bli drøftet nærmere i diskusjonsdelen av oppgaven og er relevant for anvendelse av kallsbegrepet.

Så langt i dette kapittelet av analysen har jeg redegjort for mine informanters første assosiasjoner til kallsbegrepet og deres forståelse av det, samt deres refleksjoner rundt

Duffy og Dik (2013) sin definisjon og relevansen av denne. Funnene indikerer at både elementer av ekstern kallelse, som vist i forrige delkapittel, kall til mening og prososialt kall til å være noe for noe mer enn seg selv, oppleves som relevante tema i veiledning. Informantene hadde også refleksjoner rundt en eventuell anvendelse av selve kallsbegrepet i en slik utvidet forståelse, og jeg vil i det følgende analysere funnene knyttet til dette.

4.1.4. Refleksjoner rundt mulig anvendelse av kallsbegrepet i veiledning

Resultatene viser altså en første assosiasjon til det religiøse, neoklassiske kallsbegrepet, samtidig som informantene understreker at aspekter av Duffy og Diks (2013) sitt teoretiske kallsbegrep kan være relevante og sentrale i veiledning. Funnene viser også nysgjerrighet og åpenhet for å anvende begrepet i veiledning på i en mer allmenn, åpen betydning, særlig dersom det forklarer og innlemmes i veiledningskonteksten. Linda uttrykker dette slik: *«Kanskje vil det være sterke fordeler med å bruke begreper som ligger langt fra erfaringsverdenen, men som allikevel har en tydelig assosiasjon. I den sammenhengen vil det kanskje være spennende å si «hva er ditt kall i livet»? Kanskje det åpner opp for noe mer enn hvilke interesser du har»*. Linda påpeker videre at dersom begrepet skal kunne anvendes i veiledning må det forklares og settes inn i en karriereveiledningskontekst, og brukes i en utvidet diskursforståelse. En slik forståelse av kall kan vi beskrive ved hjelp av Thompson og Bunderson (2019) sin modell som illustrerer hvordan opplevelsen av kall kan beskrives på to skalaer. I en allmenn, åpen betydning vil indre motivasjon og erfaring av mening hos individet stå sterkere enn i den neoklassiske forståelsen av begrepet, mens den eksterne kallelsen ikke alltid er så tydelig og definert.

Scultstok et.al. (2024) drøfter hvorvidt uttrykket «meningsfull karriere» muligens kan være lettere å bruke enn «kall» i norsk kontekst, med en mindre vektlegging av det eksterne i en sekulær kontekst. Informantene i denne undersøkelsen gir litt varierte svar på spørsmål om kall og mening betyr det samme, men de fleste legger noe mer i ordet «kall» enn i «mening», uten at det er så lett å sette ord på. Olav uttrykker: *«Kall er jo et sterkere ord- det er kjempesterkt, ikke sant!»* Dette kan forstås i lys av Duffy og Dik (2013) som skiller mellom «calling» og «vocation», der «calling» inneholder et element av ekstern kallelse og skiller kallsteori fra andre teorier om mening og motivasjon. Dette «sterkere», som ikke helt kan forklares, kan kanskje forklares som denne eksterne kallelsen som Duffy og Dik (2013)

beskriver. Med utgangspunkt i dette og i mine funn kan det se ut som «kall» representerer noe mer enn «meningsfull karriere», også i en bred diskursforståelse av kallsbegrepet.

I dette avsnittet har jeg analysert funn knyttet til anvendelse av kallsbegrepet. Funnene viser at dette kan være interessant i en utvidet forståelse, som et begrep som er kjent fra dagligtale samtidig som det har et element av noe eksternt. Dette skiller begrepet fra alternative begreper som «meningsfull karriere».

Samlet har dette kapittelet redegjort for funn i undersøkelsen relatert til veiledernes forhold til kallsbegrepet og i henhold til forskningsspørsmålet i dette kapitlet: «Hvordan forstås kallsbegrepet av karriereveilederne?» Resultatene i dette kapittelet viser at informantene ikke er vant til å bruke kallsbegrepet i veiledning og at begrepet i stor grad assosieres med noe religiøst og fremmed. Når vi går dypere inn på hva begrepets tredelte definisjon (Duffy og Dik, 2013) omfatter, blir det imidlertid klart at alle informantene er opptatt av at dette er sentrale tema i veiledning, men det brukes andre ord. Det påpekes også at å bruke begrepet «kall» kan ha noen fordeler, som et gjenkjennelig for ord folk fra dagligtale. For å kunne bruke begrepet effektivt i veiledning må det i så fall utvides fra den neoklassiske, smale diskursforståelsen, forklares og innpasses i en karriereveiledningskontekst. Da kan det være mulig at det kan anvendes som en hjelp til å komme til de dypere tema i veisøkeres liv, som kall til mening, prososialt kall og ekstern kallelse. Kjærgård (2018) beskriver en diskursendring i kallsbegrepet, som det er gjort rede for i teoridelen av oppgaven. Det kan se ut som informantene ikke er helt bevisst denne endringen, selv om de i praksis har mange refleksjoner rundt hva de legger i begrepet i utvidet, almenn betydning.

4.2. Veilederes bevissthet på betydningen av å finne mening for veisøker i veiledning

I det foregående kapittelet viste analysen av funn at å samtale om opplevelse av mening og det å kunne bidra til verden ut over seg selv, er sentralt i mange veiledningssamtaler. Gjennom intervjuene opplevde jeg at alle informantene var opptatt av hvordan de som veiledere aktivt jobber for å skape rom for samtaler om slike eksistensielle temaer i veiledning, og hvordan de bruker sin profesjonelle kompetanse for å oppnå dette. I dette kapitlet vil jeg derfor gå nærmere inn på veiledernes betraktninger rundt betydningen av veilederes rolle i å aktivt finne fram til hva som gir mening for veisøker i

karriereveiledningssamtalen. Jeg vil også analysere informantenes vektlegging av veileders kompetanse og profesjonalitet i denne sammenhengen. Disse temaene er relevant å se nærmere på i lys av oppgavens problemstilling om kallsbegrepets relevans i veiledning.

Forskningsspørsmålet i dette kapitlet er: «Hvor bevisst er veiledere på å snakke om hva som gir mening for veisøker i veiledningen?»

SITAT	KODE	KATEGORI
Den åpenheten og nysgjerrigheten og å samsnakke rundt temaer- en sånn dialogisk dans underveis	Finne det sentrale	Veileders rolle
Filtreringsradar (...). nesten intuitivt, når vi kommer til det sentrale i en samtale	Finne det sentrale	Veileders rolle
Utvikle seg som veileder, både fordi en blir tryggere i rollen og får en stor og bred kunnskapsbase	Faglig tyngde og trening	Veileders rolle
Jeg var ikke så opptatt av det før, ikke på den måten. Det er en erfaring	Faglig tyngde og trening	Veileders rolle
Sensitivitet i veiledning, det å på en måte åpne døra og rommet og snakke om det som betyr noe	Sette ord på	Tema for samtalen
Å høre seg selv snakke. For gjennom å reflektere, gjennom å mene noe, gjennom å sortere egne tanker, så får du selv en bevissthet	Sette ord på	Tema for samtalen
.. kanskje gjennom samtalen blir bevisst eller klarer å se	Sette ord på	Tema for samtalen

Tabell 3: utdrag fra koding tema 2

4.2.1. Veilederes aktive bistand for at veisøker får satt ord på hva som er meningsfullt

I dette kapitlet vil jeg starte med å med å analysere refleksjoner rundt veiledernes aktive rolle for å snakke om eksistensielle tema.

«Jeg opplever at jeg skaper et rom av tillit og fortrolighet og en konfidensialitet, det tror jeg er viktig for å åpne seg om de her litt indre rommene i oss» (Linda). Som det innledende sitatet illustrerer, er tillit og trygghet grunnleggende for en god veiledningssamtale. Med god

relasjon og gode rammer, er det mulig å snakke mer åpent sammen. Alle informantene understreker betydningen av gode menneskemøter, og at det er det som gjør at de liker jobben sin godt, å få skape dette trygge rommet. De understreker også betydningen av god dialog, og en sensitivitet for hva veisøker ønsker å snakke om: «*en sensitivitet i veiledning, det å på en måte åpne døra og rommet for å snakke om de tingene som betyr noe*» (Pia).

Å arbeide aktivt med å skape mening i livet er i samsvar med en konstruktivistisk veiledningstradisjon, hvor hele livet sees på som en sammenhengende helhet. Peavy (2009, s 205) understreker betydningen av veileders rolle i denne prosessen, for å bistå veisøker med å skape mening i eget liv. I funnene kommer det tydelig fram hvordan informantene er bevisste på betydningen av å skape mening, og aktivt «leter» etter verdier og dypere mening hos veisøkeren. Denne prosessen kan hjelpe veisøker med å få sortert sine tanker og ønsker, bli mer bevisst sine verdier og mål og få hjelp til å sette ord på hva som er viktigst for å kunne ta tryggere valg. Frank beskriver denne bevisstheten og sensitiviteten i veiledning som en «*filtreringsradar(..), nesten intuitivt, når vi kommer til de sentrale temaene i en samtale*». Dette kan relateres til Hansen og Amundson (2007) som bruker begrepet «phronesis», en praktisk klokskap som gir sensitivitet for det eksistensielle, stiller gode spørsmål og gir rom for undring (Hansen og Amundson, 2007). Denne klokskapen er informantene tydelig bevisste på. Hansen (2007) åpner også opp for en mer eksistensiell undring, ut over det konstruktivistiske, som jeg vil komme litt tilbake til i forbindelse med kallsbegrepets relevans i dette perspektivet.

Veilederne forteller at de er svært bevisste på sine metodevalg, og benytter seg av en pragmatisk, fleksibel tilnærming i samspill med veisøker. De nevner bruk av narrativ metode, effektive samtaleteknikker og stor grad av speiling som strategier for å invitere veisøker til å refleksjon, til å bli nysgjerrig på seg selv og sine egne verdier og til å utforske hvem de «*vil være i verden*» (Pia). Informantene påpeker også hvor stor betydning det kan ha for veisøker å få sette ord på viktige, eksistensielle tema. I den forbindelse uttrykker Anne: «*Jeg tror at veldig mange kan ha behov for en karriereveileders bistand til å sette ord på det, og på en måte bli tryggere på sin egen fremgang, eller tryggere på sin egen valgprosess, hvis man klarer å få bistand til å systematisere det litt, og finne ut av hva det egentlig handler om*».

I dette avsnittet har vi sett hvordan veilederne understreker viktigheten av relasjonelle ferdigheter og det å skape gode samtaler og finne fram til det som er viktig for veisøker. De er bevisste på de dypere, eksistensielle spørsmålene om mening og hensikt, og fremhever

betydningen det kan ha for veisøkere å få sette ord på dette for å sikre tryggere valgprosesser.

4.2.2. Betydning av kompetanse og profesjonsutvikling

Funnene viser at informantene har stor åpenhet for og bevissthet rundt å snakke om det eksistensielle og det verdimessige med veisøkere, og det er også funn som indikerer at veisøkere økende grad ønsker å utforske sitt «*avtrykk i verden*». Veilederne understreker betydningen av kompetanse og erfaring for å kunne skape tillit og trygghet og lede samtalen på en meningsfull måte slik at man kommer fram til det som er viktig for veisøker. Jeg vil i dette avsnittet analysere funn knyttet til kompetanse og profesjonsutvikling i denne sammenhengen.

I kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020) finner vi definerte kompetansestandarder for karriereveiledning. Veilederne i undersøkelsen fremhever alle relasjonskompetanse som en av sine viktigste ferdigheter, og de er også opptatt av veiledningskompetanse i form av teorier, metoder og verktøy, samt innsikt i kompetanse om ulike veisøkergrupper og etisk kompetanse. Bevisstheten rundt verdien av å bistå veisøkere med å sette ord på sine verdier og lede samtalen i riktig retning for veisøker, understrekes i funnene som et viktig aspekt å reflektere over og diskutere i fagfeltet. Betydningen av en stadig diskusjon av hva karriereveiledning skal være, og hva hvilke temaer som bør tas opp, trekkes frem.

Linda uttrykte dette ønsket om refleksjon i fagfeltet slik: *«Jeg tror det er veldig viktig for oss som veiledere å være bevisst hvilke vurderinger vi gjør underveis i samtalen. Hva er det vi tar opp? Hva er det vi ikke tar opp? Hva er grunnen til at jeg tar opp eller ikke tar opp et spørsmål? Det er veldig viktig for profesjonsutvikling»*.

I teorikapitlet redegjorde jeg for en diskursutvikling i karriereveiledning i takt med samfunnsutviklingen, med en pågående diskusjon og utvikling av faget og hva karriereveiledning skal være i vår tid. I denne sammenheng er det interessant å nevne en artikkel på Veilederforum.no. Der stiller Holje (2025) spørsmål ved i hvor stor grad vi som veiledere utfordrer våre veisøkere på grønn veiledning, og drøfter hva som er etisk riktig i forhold til å lytte, samtidig som man utfordrer eller utvider veisøkers perspektiv. Dette kan relatere til uttrykket fra mine funn om «*å skape bevegelse*». Hvordan kan veiledere skape bevegelse hos veisøker og utfordre på verdier og samfunnsansvar, uten å trå feil? Slike

refleksjoner krever høy etisk bevissthet og profesjonalitet. Bakke (2024) drøfter også hvordan karriereveiledere kan utfordre veisøker på hva mening betyr, samt oppmuntre dem til å bidra ut over seg selv, til sosialt medborgerskap og demokrati. Bakke påpeker hvordan dette kan være et viktig moment i det videre arbeidet med profesjonalisering av karriereveilederrollen. I denne sammenhengen kan kallsbegrepet være relevant med sitt kall til å bidra ut over seg selv, og dette vil bli diskutert nærmere i diskusjonskapitlet.

Vi ser altså i dette avsnittet at karriereveilederne i denne undersøkelsen legger stor vekt på kompetanse og erfaring, og på samtaler og diskusjoner i fagfeltet i en pågående profesjonsutvikling.

Oppsummert viser funnene i dette kapitlet at informantene har høy bevissthet om betydningen av å snakke om eksistensielle tema som mening og hensikt i veiledning, og at de aktivt og profesjonelt bruker samtalen til å hjelpe veisøkere med å sette ord på disse temaene. Dette krever både erfaring og kompetanse og praktisk klokskap. Disse funnene peker på bevisstheten i veiledning rundt to sentrale deler av kallsbegrepet, nemlig kall til mening og prososialt kall, selv om begrepet «kall» ikke nødvendigvis blir brukt direkte. Verdibaserte diskurser i karriereveiledning kan i denne sammenhengen være naturlig løfte fram i profesjonsutviklingen.

4.3. Religiositet som privatsak, med nøytralitet som viktig ideal

I den siste delen av intervjuene ble fokuset rettet mot det eksterne kallet i form av religiøs tro, og hvordan veilederne erfarer dette temaet i veiledningssamtalene. Jeg vil i dette kapitlet analysere funnene relatert til dette, i tre delkapitler. Forskingsspørsmålet i dette kapitlet er: Hvordan erfarer veilederne at religiøs tro er inkludert i veiledningssamtaler?

SITAT	KODE	KATEGORI
Om dette er noe som er helt sentralt i mitt liv.. for hvordan jeg skal leve livet mitt. Så tenker jeg det er helt nødvendig å snakke om det	Sette ord på tro	Betydning av tro i livet
Jeg tror det bør snakkes om enda mer. Det tror jeg oppriktig.	Sette ord på tro	Betydning av tro i livet
Vi er redde for å si noe feil, gjøre noe feil, eller trække noen på tærne uten at vi mener det, for alt skal være så velmenende	Redd for å gjøre feil	Tro som privatsak
. snakker kanskje litt unaturlig lite da, om religion og kultur, i fare for å trampe folk på tærne, kanskje..	Redd for å gjøre feil	Tro som privatsak
Og jeg vil jo på en måte ikke legge ord i munnen på noen heller, og tilskrive noen en mening de ikke har, eller trække i noens bedd	Redd for å gjøre feil	Tro som privatsak
Og kanskje jeg ikke åpner så mye opp for det heller- man er jo kanskje litt opplært i det at man skal være litt sånn nøytral i forhold til det ...	Nøytralitet	Tro som privatsak
Jeg er redd for at min person og min bakgrunn skal påvirke veisøkere	Nøytralitet	Tro som privatsak
Jeg vil jo på en måte være en nøytral samtalepartner da	Nøytralitet	Tro som privatsak

Tabell4: utdrag fra koding tema 3

4.3.1. Religiøs tro som et tema det ikke snakkes om

Først i dette kapittelet vil jeg gjøre rede for funn knyttet til erfaringer med religiøsitet i veiledning. På spørsmål om religiøst kall, svarer alle informantene at det er noe som sjelden snakkes om i veiledningssituasjoner. De fleste informantene forteller også at det er sjelden at personlig tro og livssyn er tema i veiledning i det hele tatt, ut over at man i noen tilfeller kan se det på veisøkers CV at de har hatt jobber innenfor religiøse institusjoner eller utdanninger som bibelskole. I slike tilfeller kan samtaler om troens betydning komme opp, men ofte med en mer instrumentell tilnærming som for eksempel om veisøkeren fortsatt ønsker å jobbe i en religiøs setting. Det påpekes også at selv om religiøs tilhørighet kan fremgå av en CV, trenger ikke det si noe om veisøkers personlige tro når veisøker kommer til veiledning.

Erfaringer med at tro og religiøsitet aktivt bringes opp i veiledning er altså sjeldne, ifølge mine funn. En viktig faktor her er idealet om nøytralitet, som trekkes fram av alle informantene: *«Det blir jo veldig mye mer på en måte - nøytralitetsfokuset, hvis du skjønner. I faget vårt tenker jeg at det fort blir det der med at du skal være den nøytrale»* (Olav).

I sammenheng med nøytralitet beskrives også religiøs tro som noe privat, og noen man er litt redd for å komme for nære, av fare for å si noe feil eller «tråkke noen på tærne». Anne uttrykker: *«Man ønsker ikke å gå folk for nære. (...) Ja, man er nok kanskje litt varsom i forhold til religion, og så er jo religion også - jeg vet ikke - et sånt diskrimineringsgrunnlag også, så man er kanskje litt redd for å ta litt i det da egentlig, ikke sant? Selv om det har så stor betydning for så mange».*

Idealet om å møte religiøs tro på en nøytral måte settes her i sammenheng med risikoen for diskriminering og med frykten for å støte noen eller si noe feil. Veilederne beskriver en bevissthet om at man kan ha fordommer, og et ønske om å møte alle veisøkere med respekt og likhet. Samtidig forteller Susan at hun i samtale med veisøkere som har en sterk religiøs bevissthet kan føle at idealet om nøytralitet noen ganger kan være mot sin hensikt: *«At du liksom prøver at du møter folk på nøytral grunn, og så er det liksom litt håpløst andre veien da, at man har for lite bakgrunnskunnskap kanskje da, eller ikke vektlegger det, for at man ikke vil trampe noen på tærne, ikke sant?»* Denne erfaringen gjelder ikke minst veisøkere fra andre kulturer enn den vestlige. Susan reflekter her over at ved å forsøke å være nøytral og unngå å involvere religion, kan dette i seg selv oppleves som diskriminerende eller lite respektfullt og dermed mot sin hensikt. Dette illustrerer kompleksiteten i å finne tilnærminger som viser respekt og forståelse på en likeverdig måte.

I NOU 2013:1, «Det Livssynsåpne samfunn», presenteres det forslag til en mer helhetlig tros- og livssynspolitikk i Norge. Et av de sentrale prinsippene er «et samfunnsideal om åpenhet for tros- og livssynsutøvelse», der religion og livssyn ikke bare hører hjemme i folks private rom og liv, eller i lukkede fellesskap (NOU 2013, s 18). Dette idealet handler ikke om nøytralitet, men om å fremme mangfold. På tross av denne oppfordringen til åpenhet og mangfold, viser altså funnene i denne undersøkelsen at religion fortsatt betraktes som et privat tema, som sjelden diskuteres. Dette samsvarer med Schmidt (2010) sin beskrivelse av at religiøsitet i Norge har blitt mer privatisert og personlig enn tidligere. I diskusjonskapittelet vil jeg diskutere dette nærmere.

Denne «stillheten» i faget når det gjelder religiøs tro, finner vi også igjen i andre, relaterte fagområder i akademia. Holmberg beskriver en «culture of silence» i familieterapi, som hun hevder bør utfordres og endres (Holmberg, 2023, s 261). Lignende mønstre er beskrevet av Mandelkew (2023) som har funnet at det i psykologutdanning snakkes lite om religiøsitet, til tross for at psykologistudenter er positive til å inkludere dette i samtaler og at praksisfeltet

viser at mange mennesker i psykologisk behandling har behov for å snakke om grunnleggende trosspørsmål.

I dette avsnittet påpekes altså en faglig «stillhet» når det kommer til religion, til tross for et offentlig ideal om mangfold og åpenhet. Religiøs tro erfares som noe som sjelden snakkes om i veiledning. Funnene antyder at dette skyldes et ønske om å være nøytrale, og frykt for å vise fordommer eller bidra til diskriminering. Dette er relevant i forhold til kallsbegrepet og den eksterne kallelsens plass i dette.

4.3.2. Religiøs tro som begrensende faktor eller som meningsbærende i livet

Jeg vil fortsette analysen med funn i forhold til erfaringer av hvordan religion og religiøs tro betraktes i veiledningssammenheng. Olav forteller at et vanlig spørsmål han mottar i sammenheng med religiøs tilknytning på CV er: «*Bør jeg ta det bort?*» Han beskriver hvordan veisøkere ofte opplever at deres religiøse bakgrunn kan være en hindring og noe negativt i jobbsøkerprosesser, dersom det kommer fram på deres CV. Denne erfaringen kan sees i sammenheng med forskning nylig publisert av Larsen og Midtbøen (2024), som viste signifikante funn i forhold til diskriminering i ansettelsesprosesser. Undersøkelsen gjaldt diskriminering på grunnlag av landbakgrunn og hudfarge, og inkluderte også religiøs tilhørighet. Resultatene viste at majoritetsnorske søkere med kristen tilhørighet hadde betydelig lavere sjanse for å komme til jobbintervju enn majoritetsnorske søkere uten kristen tilhørighet. Det samme gjaldt muslimsk tilknytning for ikke-europeiske søkere, spesielt menn.

Olav fortsetter med å fortelle at han vanligvis ikke råder veisøkere til å endre på CV-en, men til å være seg selv og ikke «gjemme» noe av sin identitet og bakgrunn. Slike veiledningssituasjoner kan være etisk utfordrende og krever høy grad av bevissthet rundt hva som er viktig for veisøker. Bevissthet rundt diskriminering på denne måten kan også sees i lys av karriereveiledning i en frigjørende diskursforståelse (Sultana, 2018) hvor man aktivt jobber for like muligheter for alle. Dette vil bli drøftet nærmere i diskusjonskapitlet.

Videre påpeker flere av informantene at dersom livssyn og religion er tema i faglige sammenhenger er det gjerne knyttet til religiøs kultur, og ofte med fokus på begrensende faktorer: Olav bemerker: «*Det kan fort ha litt negativt fortegn. Hva slags begrensnings setter det? Det er kanskje noe av det viktigste å være bevisst på*». Klassiske eksempler inkluderer

arbeid i helsesektoren hvor det viktig å understreke at man må være forberedt på å stille begge kjønn, servering av alkohol, og så videre. Denne erfaringen av at negative sider ved religiøsitet kommer i fokus, kan relateres til Schmidt (2010) som beskriver gjennomgående større negativ enn positiv holdning til religion i samfunnet.

Samtidig som veiledernes erfaringer viser at det ofte blir søkelys på begrensningene ved religiøs tro, understreker flere informanter betydningen av å kjenne til hva religion kan bety i folks liv: Frank sier: *«Det gir så mye mening og det gir en retning for folks liv, da tenker jeg, dette med religion. Og derfor er det også så essensielt for oss karriereveiledere å ha kunnskap om det»*. Pia understreker at dersom tro er noe som er sentralt i noens liv og påvirker hvordan de vil leve det, så kan det være nødvendig å snakke om det i veiledningen. Dette synet på religiøs tro er i tråd med Taylor (2007), som ser religiøsitet som noe relasjonelt, noe individet vil orientere seg mot moralsk og åndelig.

Normann Amundson (2001) beskriver tre dimensjoner i livet, og hvordan dybde dimensjonen, de eksistensielle spørsmålene om mening og hensikt, vil være avgjørende for lengde- og bredde dimensjonene i livet. Dette illustrerer hvordan også religiøs tro som «dybde dimensjon» kan gi retning for resten av livet. Sett i lys av Duffy og Dik (2013) betyr dette at den eksterne kallelsen i form av religiøs tro vil ha stor betydning for hvordan man opplever det prososiale kallet til å bidra til noe større enn seg selv, og sitt kall til mening i tilværelsen. Dette er i tråd med hvordan Duffy og Dik selv forklarer sin definisjon, med en tett sammenheng mellom de tre aspektene av kall. Troens betydning understrekes også av Holmberg (2023), som påpeker hvor viktig det er for familieterapeuter å forstå viktigheten av tro for mennesker, og hvordan troen kan være en styrke og ressurs for mennesker for å finne retning i livet sitt (Holmberg, 2023, s 259). Også Pargament og Saunders (2007) understreker betydningen religiøsitet kan ha i menneskers liv og derfor viktigheten av åpenhet om dette i psykologien, og Frigerio (2023) peker på dette i karriereveiledningskontekst. Disse perspektivene er relevante for karriereveiledning, med en tydelig bevissthet om hvordan tro på denne måten kan være en integrert del av mange sider av livet og påvirke de valgene man tar.

Analysen i dette avsnittet viser at religiøsitet i veiledning ofte knyttes til noe negativt og begrensende dersom det er tema i faglige sammenhenger. Veilederne er likevel oppmerksomme på den positive betydningen religiøs tro kan ha for mennesker, og hvordan det eksterne kallet på den måten kan være avgjørende for retning i livet.

4.3.3. Betydning av veileders kompetanse og religiøse språkkyndighet

Analysen så langt belyser at veilederne erfarer religiøsitet som et tema man er varsom med, og der man søker å opprettholde et ideal om nøytralitet. Samtidig reflekterer flere informanter over om de kanskje snakker for lite om tro i noen samtaler, og om de selv kan ha litt lav bevissthet eller manglende kunnskap om religiøsitet og hva det kan bety for mennesker. Jeg vil i det følgende analysere dette nærmere.

Susan sier: «Så tenker jeg vel kanskje det er at vi snakker kanskje litt unaturlig lite, da, om religion og kultur i fare for å trampe folk på tærne, kanskje, ja. For det er jo en viktig del av livene til folk» (Susan). Videre reflekterer Pia: «Men når du spør meg så sitter jeg liksom og tenker (..) :kan det ha noe med meg å gjøre? Det har jeg kanskje ikke en god nok bevissthet om». Denne refleksjonen over egen kunnskap og bevissthet relatert til religiøs tro belyses av Holmberg (2023), som drøfter betydningen av religiøs språkkyndighet i familierapi. Språkkyndighet er her en overordnet kompetanse som gjør at man kan møte eksistensielle og religiøse perspektiver med forståelse, kunnskap og bevissthet. Denne språkkyndigheten beskrives også av Frank, som påpeker at dersom man ikke selv har erfaring med religiøs tro, kan man ha lavere bevissthet om betydningen tro kan ha i et menneskes liv og manglende språk for å snakke om det: «Vi blir litt fattigere i språket vårt også da tror jeg da. Fordi det er ikke en del av min hverdag» (Frank).

Pargament og Saunders (2007) påpeker at spiritualitet og religiøsitet i liten grad er brakt inn i psykologisk behandling og har vært et tema som har vært underkommunisert, blant annet fordi praktikere opplever å ha lite kunnskap og erfaring om temaet. Også Holmli (2023) fant i sin mastergrad et behov for åpenhet og kompetanse om temaet religiøsitet blant rådgivere.

I Kvalitetsrammeverk for karriereveiledning (HK-dir, 2020) finner vi etiske retningslinjer for hvordan veiledere skal møte alle veisøkere med likeverd, uansett kjønn, legning, livssyn, osv. Det omfatter også kompetansestandarder som omhandler kjennskap til målgruppe og kontekst, og hvordan ulike sosiale kategorier kan påvirke en veisøkers karrierevalg. Eksistensielle og religiøse spørsmål er ikke eksplisitt adressert i kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020). Ingen av informantene kan heller huske at tro eller religiøsitet har vært tema i utdanningen innen karriereveiledning. Dette kan være et viktig moment å ta i betraktning i lys

av faglige diskusjoner og profesjonsutvikling innen fagfeltet. Fraværet av religiøsitet er også gjenkjennelig i andre nærliggende fagdisipliner (Holmberg, 2023; Mandelkow, 2023).

Kvalitetsrammeverket (HK-dir, 2020) understreker også betydningen av etisk kompetanse og bevissthet om egen rolle: «En karriereveileder er bevisst egne holdninger og kompetanse, reflekterer systematisk over egen praksis og forholder seg konkret og reflektivt til de etiske retningslinjene for karriereveiledning. Karriereveilederen møter veisøker med åpenhet og respekt og forstår betydningen av å vise god rolleforståelse». Flere av informantene trekke frem denne bevisstheten på egen rolle i forhold til religiøsitet. Selv om informantenes personlige forhold til religiøs tro ikke ble direkte undersøkt og spurt om, kom det frem i noen samtaler. Det varierte hvor mye personlig erfaring informantene beskrev at de hadde med religiøs tro. Noen hadde vokst opp i religiøse miljø eller hadde religiøs familie, mens andre følte seg mer fremmed for det religiøse. Olav, som er vokst opp i religiøse miljøer, nevner både positive og negative erfaringer derfra. Han er derfor forsiktig med å la egen erfaring påvirke veiledningen. Mari, som har et kristent livssyn, forteller at hun sjelden gir dette til kjenne i veiledningssituasjoner: «*.. handler det nok mer om om jeg våger.. Fordi jeg er jo redd for at min person og min bakgrunn skal påvirke veisøkere. Jeg vil jo på en måte være en nøytral samtalepartner da*» (Mari).

Informantene er altså bevisste på å ikke dele for mye av sine egne erfaringer eller personlige ståsteder, i tråd med rollen som profesjonelle og nøytrale veiledere i møte med veisøker. Samtidig legger informantene stor vekt på å bygge en god relasjon og etablere tillit, noe som er essensielt for det som beskrives som den gode, «dialogiske dansen» i veiledningsprosessen. Kanskje kan det å dele noe av seg selv, stille spørsmål eller vise kunnskap og forståelse, være verdifullt for å lette samtalen om og skape relasjon. Dette kan bidra til å skape et «undringsfellesskap», som Hansen (2008) beskriver.

Norman Amundson (2001) understreker denne betydningen av at veileder selv reflekterer over sine egne eksistensielle spørsmål og arbeider med å balansere de ulike dimensjonene i eget liv, for å kunne støtte veisøkere best mulig i deres prosess. Dette perspektivet finner vi igjen hos Mandelkow (2023), som påpeker betydning av bevissthet på egen rolle og eget ståsted i psykologisk behandling for å møte den andre på en best mulig måte.

Analysen i dette avsnittet viser hvordan veilederne reflekterer over egen kompetanse og språkkyndighet, og sitt eget ståsted i forhold trosspørsmål. De påpeker at religiøsitet er et tema som ikke er snakket om i fagfeltet.

Sammenfattende har analysen i dette kapitlet presentert funn i forhold til religiøs «kall», med fokus på religiøs tro og dets betydning for livet. Dette er knyttet til Duffy og Diks (2013) aspekt av ekstern kallelse. Forskningsspørsmålet i dette avsnittet er hvordan veilederne erfarer at religiøs tro er inkludert i veiledningssamtaler. Funnene indikerer at religiøs tro er et tema som i liten grad er en del av veiledningssamtaler, og at veilederne opplever det som et tema som er privat og som man forsøker å opptre nøytral i forhold til. Dersom religiøsitet er tema i fagfeltet er det ofte med negativt fortegn, enten som en begrensende faktor eller som en ulempe på en CV i jobbsøkerprosesser.

Til tross for dette viser funnene at veilederne i utgangspunktet er positive til å snakke om tro, og flere av informantene reflekterer over sin egen bevissthet rundt trosspørsmål både hos veisøker og seg selv. De er tydelige på at dersom tro er viktig for en veisøkers valg, kan det være vesentlig å inkludere i veiledning og ha kunnskap og språk for dette. Dette er i tråd med tidligere funn om veileders bevissthet rundt å søke etter de «dypere» temaene i en samtale, for å bidra til gode valg for veisøker.

4.4. Oppsummering av analyse

Problemstillingen i denne oppgaven spør: «Hvordan erfarer karriereveiledere kallsbegrepet, og hvordan er det relevant i karriereveiledningen?» I dette kapitlet har jeg analysert hvordan funnene fra intervjuene kan bidra til å besvare problemstillingen ved å bruke forskningsspørsmålene, tidligere forskning, teoretisk rammeverk og mine egne refleksjoner.

Funnene indikerer at kallsbegrepet oppleves som noe fremmed, med en sterk religiøs assosiasjon som første reaksjon. Begrepet vekker både motstand og nysgjerrighet, men det møtes også med en åpenhet for å anvende en utvidet diskurs av begrepet i veiledning. Videre viser funnene at veilederne har høy bevissthet rundt eksistensielle temaer som mening, hensikt og det å gjøre en forskjell i verden, som kan relateres til Duffy og Diks (2013) teoretiske definisjon av kall. Informantene er opptatt av at veisøkeren får mulighet til å sette ord på eksistensielle spørsmål veiledning, og de er også bevisste på sin egen rolle i å

hjelpe veisøkeren med å identifisere og uttrykke det som er viktig i en samtale. De vektlegger betydningen av kunnskap og erfaring i veiledningsprosessen, og av profesjonsutvikling.

Når det gjelder ekstern kallelse (Duffy og Dik, 2013) i form av religiøs tro, beskriver informantene hvordan de søker å være nøytrale og møte alle veisøkere uten fordommer, og hvordan religiøsitet ofte oppleves som et privat anliggende, hvor det er lett å trå feil. Informantenes erfaring med religiøsitet i veiledning er i stor grad knyttet til negative aspekter. Samtidig viser funnene at informantene er åpne for at dersom veisøker ønsker å snakke om tro i veiledningen, er det viktig at det er rom for dette. De reflekterer også over sitt eget, personlige forhold til tro, og hvordan det påvirker deres holdninger og bevissthet. Veilederne vurderer videre om de har tilstrekkelig kunnskap og religiøs språkkyndighet for å kunne håndtere slike temaer i veiledningen, og kan ikke huske at dette har vært satt på dagsorden i faglige sammenhenger eller i utdanning. Funnene i denne undersøkelsen kan tyde på at betydningen av religiøs tro hos veisøkere bør kunne være noe som det kan settes større søkelys på i fagfeltet, for å sikre at også religiøse veisøkerne blir møtt med faglig trygge og kunnskapsrike veiledere som våger å åpne opp for også denne dimensjonen i menneskers liv.

4.5. Kritisk refleksjon over egen forskning

Da «kall» ble valgt som forskningstema for denne oppgaven, anså jeg det som et litt «smalt», og ganske avgrenset tema. Underveis gjennom prosessen innså jeg at dette ikke stemte. Jeg har gjennomgått mye interessant litteratur og arbeidet med å avgrense og velge ut teoretisk kontekst. Gjennom intervjuprosessene fikk jeg mange interessante svar og refleksjoner, som samlet utgjorde et omfattende empirisk materiale. I dette kapittelet har jeg analysert de funnene fra intervjuene som jeg vurderer som mest relevante for å svare på problemstillingen. Resultatet er likevel blitt bredere og større enn jeg så for meg, og kunne vært avgrenset til flere studier. Det har samtidig vært interessant å se de ulike perspektivene på kall i sammenheng.

Jeg har brukt mye tid på å kode alt materialet, med en bevissthet om å yte materialet rettferdighet og inkludere nyanser i svarene. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at det er min fortolkning av svarene som kommer fram, sett i lys av teori. Et moment som kom tydeligere fram i undersøkelsen enn jeg forventet på forhånd, var den profesjonelle bevisstheten informantene uttrykte rundt betydningen av å hjelpe veisøkere med å finne

dypere mening og eksistensielle verdier gjennom gode samtaler. Det var også spesielt interessant i den sammenheng å observere hvor fremtredende nøytralitetsperspektivet ble i forhold til religiøs tro i veiledning. Et tredje aspekt som ble tydeligere for meg enn jeg reflekterte over i forkant, var betydningen av fortolkning, diskursforståelse og språkkyndighet. Dette ble derfor også inkludert i analysen for å forstå og forklare funnene.

I det neste kapitlet vil jeg drøfte utvalgte funn nærmere.

5. Diskusjon: Kallsbegrepets relevans i veiledning for å gi rom for det eksistensielle og religiøse

I analysen har jeg presentert empiriske funn fra undersøkelsen, satt i relasjon til problemstillingen og til teoretisk kontekst. Med dette har jeg belyst hvordan kallsbegrepet forstås av veilederne i denne studien, deres erfaringer og refleksjoner rundt begrepet, samt i hvilken grad begrepet ut fra funnene kan være ansettes å være relevant i veiledningskontekst. I det følgende kapitlet vil jeg diskutere utvalgte funn mer inngående.

Som fremhevet i analysen, kan funnene tolkes slik at kallsbegrepet har potensial til å være relevant i veiledning, forutsatt at det anvendes i en utvidet diskurs og innlemmes i veiledningskonteksten. Samtidig viser funnene at ekstern kallelse i form av religiøs tro er et tema som i liten grad kommer til syne i veiledning. Dette understreker behovet for religiøs språkkyndighet. Jeg vil i lys av dette diskutere sentrale funn i to hovedpunkter, og sette dem i sammenheng med hverandre: Nøytralitet i forhold til religiøse spørsmål, og en potensiell anvendelse av kallsbegrepet.

Diskusjonen vil begynne med funnene knyttet til det religiøse perspektivet, for deretter å knytte dem nærmere til kallsbegrepet og problemstillingen i oppgaven. Avslutningsvis vil jeg konkludere og gi noen betraktninger om videre perspektiver.

5.1. Profesjonalitet og nøytralitet: kan mål om åpenhet og mangfold gi stillhet og fremmedgjøring som resultat?

5.1.1. Nøytralitet og stillhet rundt religiøsitet

Dette avsnittet vil drøfte nøytralitet og stillhet i forhold til åpenhet og mangfold i religiøse spørsmål, og hvordan stillhet kan antas å bidra til lavere kunnskap og flere fordommer.

Funnene fra empirien indikerer at religiøs tro er et tema som det er liten tradisjon og kultur for å snakke om i karriereveiledning. Dette samsvarer med funn fra undersøkelser i andre, nærliggende fagfelt i akademia (Mandelkow, 2023; Holmberg, 2023) og ellers i offentligheten (Schmidt, 2010). Videre viser funn at denne «stillheten» rundt religiøsitet ikke nødvendigvis skyldes at veilederne har motvilje mot å berøre temaet, men heller fordi personlig tro er å anse som noe privat. Funnene viser at informantene har høy bevissthet rundt å opptre profesjonelt, med kompetanse og bevissthet om eksistensielle tema. Samtidig tyder funnene også på en forståelse blant veilederne i denne undersøkelsen av at man som profesjonell ønsker å være nøytral i forhold til religiøse spørsmål for å unngå å møte mennesker med fordommer eller bidra til diskriminering, i et etisk perspektiv.

Analysen viser til NOU 2013:1: «Det livssynsåpne samfunn» som fremmer åpenhet og mangfold i trosutøvelse, samtidig som den understreker likebehandling og ikke-diskriminering som viktige prinsipper (NOU 2013:1). Funnene kan tyde på at vektlegging av likebehandling og ikke-diskriminering kan tolkes som et mål om nøytralitet, og at dette kan se ut til å gå på bekostning av åpenhet. En forståelse av religiøsitet som noe man bør forholde seg nøytral til, kan bidra til at det skapes en stille enighet om at religiøs tro ikke er et tema for samtale, og at det anses som et privat anliggende. Det kan altså se ut som om frykten for å gjøre feil eller ikke vise nok respekt, kan resultere i stillhet i stedet for målet om åpenhet. Men kan det også være at stillhet bidrar til lukkethet, til fremmedgjøring og lav kunnskap og bevissthet?

Funnene viser at veilederne anerkjenner de potensielt positive aspektene ved religiøs tro, men samtidig uttrykker de også en bevissthet om egne fordommer og negative erfaringer knyttet til tro. Informantene påpeker også at religiøsitet i faglige sammenhenger ofte betraktes som noe begrensende. I denne sammenhengen er det nærliggende å peke på

ulike forståelser og fremstillinger av religiøsitet i samfunnet, og hvordan dette kan påvirke våre holdninger og kunnskap. Schmidt (2010) beskriver hvordan visse uttrykk for religion og religiøs tro er mer akseptert i offentligheten enn andre. Hun påpeker også hvordan institusjonell, organisert religiøsitet har blitt mindre betydningsfull og synlig i samfunnsbildet, med en forskyvning mot å betrakte religiøsitet som noe mer personlig og privat. Når religiøs tro blir mer privat, kan det også bli noe som blir mindre snakket om. Det er sannsynlig at det også kan resultere i mindre kunnskap som igjen kan bidra til fordommer og større avstand.

Ulike perspektiver på hvordan religion betraktes og forstås i ulike kontekster, kan beskrives som ulike diskurser av religion, i en diskursforståelse av begrepene religion og religiøsitet. Min refleksjon er at det kan se ut til at en utbredt diskursforståelse av religion i offentligheten er at den oppfattes som begrensende og regelstyrt. Dette er også i tråd med Schmidt (2010) som gjør rede for flere negative enn positive holdninger til religion i samfunnet. Dersom diskurser med negative assosiasjoner blir de mest synlige diskursene i offentligheten og samfunnsdebatten, kan dette medføre mindre kunnskap og lavere bevissthet om personlig religiøsitet og positive sider ved dette. Et eksempel på en aktuell samfunnsdebatt der religion og religiøse holdninger får plass i offentligheten, er diskusjonen rundt samlivsspørsmål. Religion blir i en slik sammenheng ofte sett på som noe begrensende, regelstyrt og dømmende og lite moderne, og nyanser blir lite synlige. Med en slik rådende diskurs kan fordommer og negative holdninger bli fremtredende i det offentlige rom, og andre diskursforståelser av religion og religiøs tro kan bli mindre synlige.

Møter med negative holdninger til religion og religiøsitet er aktualisert i en studentundersøkelse gjort blant kristne studenter i academia (Zeiffert et.al., 2024). Her ble studenter over hele landet spurt om i hvilken grad de har opplevd nedsettende kommentarer om religion og religiøsitet i forelesninger. Resultatene varierte mellom ulike fagfelt, med tall blant humaniora-studentene. 53 % av disse studentene rapporterte om negativitet fra forelesere eller medstudenter angående religiøse personer, og 52% svarte det at de hadde opplevd det samme i forhold til kristen tro.

Analysen i denne oppgaven har synliggjort funn knyttet til diskriminering knyttet til religiøs tilhørighet, og forskning som viser signifikant lavere sjanse for å bli kalt inn til jobbintervju dersom en CV tilkjennegir religiøs tilhørighet. En slik tendens til diskriminering er det nærliggende å tenke at kan forsterkes av fordommer og manglende kunnskap. Dersom den dominerende diskursen om religion og religiøsitet i samfunnet er preget av negativitet og et

bilde av religiøsitet som en institusjonalisert, regelbundet, begrensende faktor, er det mer sannsynlig at arbeidsgivere kan bli skeptiske til jobbsøkere som har religiøs tilhørighet.

Disse diskriminererstendensene, sammen med en generell tendens i samfunnet til negative assosiasjoner og negative diskursforståelser av religiøsitet (Schmidt, 2010) kan også medføre at religiøst troende blir enda mer private med sin tro. For å unngå negativitet eller misforståelser, eller for å unngå å bli satt i bås med uønskede assosiasjoner, blir tro noe som man ikke deler med andre enn de som deler samme overbevisning, innenfor det religiøse miljøet. Man ønsker å opptre tolerant og respektfullt overfor andre, og vil ikke oppleves påtrengende eller dømmende. Frykt for å bli misforstått eller avvist kan også medføre at man blir forsiktig med å dele sin tro og uttrykke sine holdninger og meninger. Dette illustreres av funn fra studentundersøkelsen blant kristne studenter (Zeiffert et. al. 2024) som viser at andelen studenter som unngår å dele sin tro med andre for å ikke støte noen, har økt fra 10% i 2019 til 18% i 2024. Andelen som ikke deler sin tro for å unngå å bli assosiert med ekstreme holdninger, har økt fra 13% i til 24% i samme tidsrom.

Jeg har her påpekt hvordan ønske om åpenhet og likebehandling i samfunnet kan se ut til å medføre stillhet og lukkethet, og med det en privatisering som gir lavere kunnskap og kan medføre flere fordommer. Denne stillheten i veiledning er sterkt knyttet til bevissthet om å opptre profesjonelt og møte alle likt, noe som fører til nøytralitet og stillhet mer enn åpenhet. Dette er relevant for karriereveiledningsfeltet på flere nivåer, både på individnivå når vi som veiledere møter religiøse veisøkere, og på system- og profesjonsnivå i forhold til hvilke tema som diskuteres og ikke. Jeg vil i det følgende diskutere hvordan økt kunnskap og bevissthet kan antas å bidra til større åpenhet og mindre stillhet.

5.1.2. Behov for religiøs språkkyndighet i fagfeltet

Jeg vil her diskutere betydningen av kunnskap og bevissthet om religiøsitet, i lys av analysen som viser at informantene reflekterer over lav bevissthet i forhold til religiøsitet i fagfeltet.

I denne oppgaven har jeg vektlagt en relasjonell forståelse av religiøsitet, i tråd med Taylor (2007) og andre, med fokus på den personlige relasjonen til Gud og hvilken betydning denne relasjonen kan ha i et menneskes liv. Religiøsitet som personlig tro kan være noe helt privat i et menneskes liv, men ofte vil man som troende tilhøre et religiøst fellesskap. Innenfor menighetsfellesskapene deler man tro, lærer om sin tro og bruker spesifikke begreper og

uttrykk for å snakke om dette. Dersom religiøs tro blir noe som holdes «internt» i religiøse fellesskap kan man stå i fare for å skape et eget «språk», eller forståelse av tro som kan være vanskelig å se eller forstå for de som ikke er en del av fellesskapet. Dette gir et «innenfraperspektiv», som det kan være utfordrende å beskrive fra utsiden.

I denne sammenhengen er begrepet «språkkyndighet» sentralt. Dersom man skal kunne forstå hva religiøs tro er eller betyr, er det nødvendig å få innsikt i noe av dette «innenfraperspektivet». Holmberg (2023) beskriver språkkyndighet som et overordnet metaforisk uttrykk som inkluderer blant annet anerkjennelse av religiøs erfaring, praksis og kultur, økt personlig bevissthet og kompetanse, samt arbeid med språklig usikkerhet og personlige hindringer. Økt språkkyndighet kan trygge og bevisstgjøre veiledere slik at de lettere åpner opp for å integrere betydningen av religiøs tro i veiledningssamtaler der de erfarer at dette kan være viktig for veisøker. Dette bør gjøres med samme sensitivitet og profesjonelle tilnærming som brukes for andre eksistensielle emner.

En slik åpen tilnærming bør ikke bare være opp til den enkelte veileder og den enkeltes personlige holdninger og bevissthet. Åpenhet og samtale om religiøse tema i fagfeltet, med bevissthet om rådende diskurser rundt religiøsitet og betydningen av språkkyndighet i religiøse spørsmål, bør være et viktig diskusjonstema for profesjonsfellesskapet. Det kan bidra til å åpne mer opp for denne dimensjonen i faget karriereveiledning, samt i academia og samfunnet generelt. I modellen Holmberg (2023) presenterer for språkkyndighet, er også arbeid på systemnivå inkludert, med oppfordring til å «bryte stillheten» i det offentlige rom. Som fagfelt kan vi aktivt jobbe med diskursforståelse av religion ved å integrere dette i både utdanning og praksis, og ved å fremme samtaler om religiøsitet i offentlige og faglige arenaer. Dette kan bidra til å redusere fordommer og diskriminering ved å skape en mer informert og åpen dialog om religion.

I en artikkel på Veilederforum drøfter Schultstok og Ceville (2025) vektleggingen av økt samfunnsengasjement i karriereveiledning, noe som er interessant i denne sammenhengen. De referer fem hovedpunkt for hvordan vi som karriereveiledere kan arbeide for å fremme en mer rettferdig verden. Av disse er særlig punktene om kritisk bevissthet og problematisering av antakelser viktige momenter å være bevisste på i forhold til religiøse dimensjoner hos veisøkere. Denne tilnærmingen oppfordrer veiledere til å aktivt engasjere seg i arbeid med sosial rettferdighet, og inkludering av det religiøse perspektivet kan inkluderes i dette. En integrert forståelse og kompetanse om religiøsitet kan bidra til å gjøre veiledningen mer

inkluderende og helhetlig, også for veisøkere med religiøs overbevisning. Dette kan også sees i sammenheng med en frigjørende karriereveiledningsdiskurs (Sultana, 2018), som også analysen påpeker, ved å aktivt og bevisst jobbe mot fordommer og negativ diskriminering gjennom kritisk bevissthet og problematisering av antagelser.

Diskusjonen viser hvordan mål om nøytralitet fører til stillhet, som kan antas å skape større avstand og fremmedgjøring i stedet for å fremme åpenhet og mangfold. Videre er det diskutert hvordan økt språkkyndighet og bevissthet om ulike diskurser rundt religiøsitet kan være til hjelp for å inkludere religiøs tro i karriereveiledning både på individ- og systemnivå. Det kan også gjøre veiledere mer bevisst på hvordan man med større åpenhet kan bidra i arbeid mot diskriminering på en annen måte enn ved at religiøsitet blir et tema vi ikke snakker om fordi vi søker å være nøytrale.

I det følgende avsnittet vil jeg diskutere noen nyanser knyttet til denne religiøse «stillheten», før jeg i neste kapittel knytter kallsbegrepet til denne diskusjonen.

5.1.3. Tegn på en større åpenhet og på søken etter sannhet

Her vil en mulig større åpenhet i forhold til tro diskuteres, med en søken etter sannhet ut over individets konstruktivistiske skapelse av mening i eget liv.

Samtidig som funnene i denne undersøkelsen peker på stillhet rundt religiøsitet, i tråd med tidligere forskning, kan vi imidlertid også se andre nyanser i mediebildet som antyder en større åpenhet om tro. Studentundersøkelsen (Zeiffert et.al., 2024) viser at kristne studenter i 2024 i noe mindre grad betrakter tro som privat sammenlignet med samme undersøkelse fra 2019, selv om de fortsatt deler troen relativt lite. Medieoppslag fremhever også denne tendensen til større åpenhet om religiøs tro. Et eksempel er et stort tverrkirkelig arrangement midt i Oslo sentrum (Riiser, 2025) hvor flere tusen ungdommer var samlet. De ønsket å gjøre troen mer synlig og bryte ned fordommer. Artikkelen påpeker at et slikt arrangement som dette trolig ikke kunne ha blitt gjennomført for noe år siden. Det er også indikasjoner på at andelen unge som søker til religiøse, her kristne, miljøer, er økende. Kristne ungdomsmiljøer, særlig i frimenigheter, opplever økt oppslutning, og antallet russ som sist år ønsket å være kristenruss var rekordhøyt (Baraldsnes et.al. 2024). Årsaker til denne utviklingen kan være sammensatte. En av grunnene som trekkes fram i flere av disse artiklene er spesielt interessant i karriereveiledningskontekst i et kallsperspektiv: Det

understrekes et behov for trygghet, sannhet og fasthet, samt et ønske om å bli satt krav til. Det oppleves som meningsfullt å få bidra til noe større enn seg selv, og å få høre at «det er et liv vi er kallet til å leve» (Baraldsnes et.al., 2024). I en verden preget av forandring og mange valg, uttrykker ungdommene en søken etter noe mer, etter sannhet og retning som kan gi livet deres et dypere meningsinnhold, de søker noe som er mindre individualistisk, og hvor de ikke alene må konstruere mening i eget liv.

Dette kan vi relatere Hansen til (2008) sin vektlegging av en bevisstgjøring rundt en eksistensiell virkelighet, ut over den konstruktivistiske, med søken etter en ontologisk sannhet. Den religiøse troens betydning beskrives her i tråd med Charles Taylor (2007), som noe relasjonelt, som man søker mot og finner sannhet hos. I et kallsperspektiv kan disse avisutsagnene sees ut fra Thomson og Bundersons modell (2019), som en kallsforståelse med stor grad av ekstern kallelse (fra Gud) og høy indre motivasjon, som et «transcendent», eller ytre kall til alle. Dette kan også knyttes til diskursutviklingen i den kristne kallstanken som Eskilt (2009) belyser, med en utvikling fra det spesifikke, ytre kallet til en generelt kall til alle troende om å bruke sine evner i verden. Frigerio (2023) beskriver dette kristne kallet som et kall til hvordan man er kalt til å leve, like mye som hva man er kalt til, som en respons på eksternt kall fra Gud.

Kjærgård (2018, s 262) refererer til Dik et.al. (2009) som hevder at hva som er den eksterne kilden til et kall ikke vil ha så stor betydning for hvordan den enkelte lever ut sitt kall. Dette påpekes også av Duffy og Dik (2013) i forbindelse med deres beskrivelse av kall, og det påpekes at uansett ekstern kallelse vil tilfredshet med livet handle mye om opplevelse av mening og hensikt. Det påpekes også at i en konstruktivistisk er det mindre viktig hvor det eksterne kallet kommer fra. Mine funn støtter dette i noen grad, da veisøkere uansett tro ofte er opptatt av mange av de samme ytre faktorene når de skal ta sine valg i karriereveiledning. Samtidig illustrerer artiklene som er referert til over hvordan religiøs tro kan være en sterk motivasjon, grunnlag og trygghet for å finne sin retning, og noe som mange ønsker å snakke mer om enn de faktisk gjør (Zeiffert et. al., 2024). I en eksistensiell samtale vil troens betydning kunne ha sin naturlige plass som grunnlag for de mer konkrete, instrumentelle valgene som alle må gjøre. Dette er i tråd med funnene i denne undersøkelsen der informantene reflekterte over den grunnleggende betydningen en tro kan ha for hvordan man oppfatter verden og hva som er sant og virkelig, ut over det konstruktivistiske.

Jeg har i dette avsnittet diskutert hvordan det samtidig som det er stille rundt religiøs tro i veiledning og i adademia, ser ut til at det er flere ungdommer enn tidligere som ønsker å gjøre sin tro synlig, og mange som søker til religiøse miljøer. I Mandelkow (2023) sitt studie blant psykologistudenter viser han til den samme tendensen til at studentene ønsker å snakke om trosspørsmål, samtidig som det ikke er tema i psykologutdanningen. Dette perspektivet er viktig å ha med seg i karriereveiledning.

I dette kapittelet har jeg diskutert hvordan målet om åpenhet og likebehandling av religiøsitet ofte resulterer i nøytralitet og stillhet, en stillhet som er i tråd med resten av akademia og offentligheten. Dette stillheten kan man anta at kan bidra til fordommer og fremmedgjøring, snarere enn åpenhet og mangfold. Bevissthet rundt diskursforståelser av religion og behov for religiøs språkkyndighet er viktige faktorer for å arbeide med dette fremover. Dette gjelder både på individnivå, for å kunne møte også den religiøse veisøker på en profesjonell måte, og på systemnivå for å kunne motvirke fordommer og diskriminering og drøfte disse spørsmålene i profesjonsfellesskapet. Undersøkelser og mediebildet i de siste årene antyder også at denne stillheten kan være i endring, med en søken etter sannhet og mening hos unge mennesker gjennom religiøs tro, og et ønske om retning og fasthet, ut over konstruktivistisk meningsskaping for individet. Dette er det også viktig for karriereveiledere å være oppmerksom på.

Problemstillingen i oppgaven spør: er kallsbegrepet relevant? I den sammenheng er et interessant å diskutere om kallsbegrepet kan åpne opp for religiøsitet i veiledning og bidra til å gjøre stillheten som her er diskutert mindre? Jeg vil i det følgende diskutere kallsbegrepets relevans nærmere i sammenheng med dette.

5.2. Utvidet kallsdiskurs i karriereveiledning, med rom for eksistensiell undring og religiøs tro

Jeg vil dette kapittelet diskutere relevans av kallsbegrepet nærmere, på bakgrunn av problemstilling, analyse og teori og i lys av diskusjonen om religiøsitet i forrige kapittel.

5.2.1. Anvendelse av kallsbegrepet for å sette ord på religiøs tro

I teoridelen av oppgaven har jeg redegjort for utviklingen av kallsbegrepet fra en neoklassisk, religiøs tilhørighet til en utvidet, sekulær diskursforståelse (Kjærgård, 2018; Thompson og Bunderson, 2019). Frigerio (2023) påpeker at det i litteratur og forskning som omhandler denne sekulære diskursforståelsen har vært lite fokus på det eksterne kallet, med en tendens til å gjøre begrepet mer sekulært. Dette poengterer også Duffy og Dik (2013). Jeg vil i det følgende diskutere kallsbegrepet med vekt på den eksterne dimensjonen nærmere.

Som vist i analysen, drøfter Schultstok et. al. (2024) om «meningsfull karriere» kan være bedre egnet enn «calling» i norsk kontekst, som et alternativ som er mer løsrevet fra religiøs kontekst. Funnene i denne oppgaven indikerer derimot at de fleste av informantene erfarte at «kall» var noe sterkere enn «mening», eller «meningsfull karriere». Kan det være en mulighet for at ved å bruke «meningsfull karriere» eller andre mer sekulære begreper enn «kall» mister vi en mulighet til å åpne opp for det «transendente», for eksternt kall og religiøse dimensjonene i veisøkers liv? Min refleksjon er at kallsbegrepets eksterne dimensjon og assosiasjon heller kan være til hjelp, som et supplement eller en utvidelse av begrepet mening, for å sette ord på det «ordløse» og på den religiøse dimensjonen i veisøker liv, der det er aktuelt. Dette synes å være relevant ut fra mine funn og kan være verdifullt i videre utvikling av karriereveiledning.

For veisøkere fra religiøse miljøer, kan kall være et kjent begrep derfra som derfor kan være skape en god inngang til samtaler om tro, dersom de ønsker det. For veisøkere som ikke har definert en tro, men ønsker å utforske det eksterne kallet og snakke om betydningen av det uforklarlige, det dypere, det eksterne, kan kallsbegrepet være med å åpne for gode samtaler i et «undringsfellesskap» (Hansen, 2008).

Denne refleksjonen rundt begrepsbruk er i tråd med Mandelkow (2023) som understreker betydningen av å finne ord som rommer mer enn det litt smale religiøse vokabularet, begreper vi har felles og kan forstå og bruke for å kunne snakke sammen om det eksistensielle og det religiøse. Kan da kallsbegrepet være relevant fordi det også er kjent fra dagligliv, og samtidig åpner opp for det eksterne, dersom veisøker har behov for det? Denne tilhørigheten til dagligliv og relevans ble også påpekt av informanter og vist i analysen som en grunn til en nærmere drøfting av en mulig anvendelse av begrepet.

Diskusjonen i dette avsnittet fremhever kallsbegrepets eksterne element som et godt argument for vurderinger av om begrepet kan anvendes i veiledning. Snarere enn å gjøre begrepet mer sekulært, kan det være at det nettopp er rommet for det eksterne og det religiøse som gir begrepet ekstra relevans og skiller det fra andre begreper. Som vist i analysen bør det da anvendes i en utvidet diskurs som favner alle de tre aspektene av kall. Jeg vil i neste avsnitt diskutere relevans av å bruke begrepet også ut over det religiøse aspektet, i et mer helhetlig perspektiv.

5.2.2. Anvendelse av kallsbegrepet i et større perspektiv

Ungdommene i artikkelen av Baraldsnes et.al (2024) søker sannhet, tilhørighet og mening, og søker ut over individualisme til noe som setter krav til dem og gir retning. Dette beskrives i som en motkultur i artikkelen og er i tråd med funn i denne undersøkelsen, som indikerte en økende andel veisøkere som uttrykker et ønske om å bidra i verden, og finne sin plass og retning. Denne søken etter engasjement og opplevelse av tilhørighet og mening, er viktige faktorer som kan løftes fram og er sentrale når vi drøfter betydningen av kallsbegrepet i vår tid, også for veisøkere uten religiøs tilhørighet. I den sammenheng vil det være aktuelt å rette søkelyset mot verdifokuserte diskurser, som det også fremheves i analysen. Kjærgård (2018) understreker at kallsbegrepet, med sitt element av ekstern kallelse, kan motivere til en kritisk holdning til den dominerende samfunnsøkonomiske diskursen og fremme et økt samfunnsengasjement, uavhengig av hvordan den eksterne kallelsen defineres.

I Schultstok og Ceville (2025) sin artikkel «Sosial rettferdighet – utopi eller mulighet» siterer de Ronald Sultana som sier at «karriereveiledning i sin reneste form er et ønske om å noe gjøre godt for andre mennesker». Artikkelen fremhever karriereveiledningens potensial til å åpne opp for spørsmål om hva det betyr å leve et godt liv (Schultstok og Seville, 2025). I en slik samtale kan kallsbegrepet være relevant å anvende både for veisøkere, for veilederne selv og i profesjonsfelleskapet, ved å stille gode spørsmål om hva som gir mening og hvordan vi kan bidra i samfunnet.

I starten av analysen så vi at funnene viste noen negative assosiasjoner relatert til kallsbegrepet, og at tidligere forskning og litteratur beskriver det som «the dark side». I denne oppgaven har det ikke vært rom for å utdype dette. Men en viktig refleksjon rundt dette i forhold til anvendelse av kallsbegrepet, vil være at diskursforståelse og forklaring av begrepet kan være viktig for å unngå utbrenthet, stress for å «finne sitt kall» eller andre

mulige negative konsekvenser. Et neoklassisk, ekstern kall til en spesifikk oppgave kan man muligens anta at kan gi større fare for utbrenthet enn et kall til å finne mening og bidra i verden der man er. Sultana (2018, s. 50) hevder at vi alle er kallet til å gjøre en forskjell, og med dette som utgangspunkt kan kallsbegrepet tenkes å kunne bidra til å gi hensikt og mening til det som «bare» er jobb, ved å få hjelp til å se hvordan man bidrar til å gjøre en forskjell der man er og sette det man gjør i sitt daglige arbeid i et større perspektiv. Også trofasthet og tilhørighet er verdier som etterlyses og søkes etter (Baraldsnes et.al.2024), og bruk av en slik utvidet kallsdiskurs kan føre til større stabilitet, mening og trygghet i den jobben man allerede står i. Med raske endringer i samfunnsutvikling og arbeidsmarked, vil stabilitet og tilfredshet kunne være viktige verdier å vektlegge og løfte frem i veiledning. I dette perspektivet kan det også være grunn til å reflektere over om kallsbegrepets kan være til hjelp for den gode samtalen med veisøker.

Å bruke riktige begreper og stille gode spørsmål er sentralt for profesjonell veiledning, og det krever høy grad av sensitivitet og tilstedeværelse fra veileder. Funnene viser at veiledere i stor grad besitter disse egenskapene. Analysen viser at veilederne understreker at dersom kallsbegrepet skal anvendes, må det være i en utvidet diskursforståelse som også forklares og settes inn i karriereveiledningskontekst sammen med veisøker. Det må være en individuell vurdering i hver samtale om selve begrepet kall er noe som kan bringes inn i samtalen. Begrepet og de tilhørende refleksjonene rundt innhold og diskurs kan være en del av mulighetene og verktøykassen til en profesjonell veileder for å hjelpe veisøker med å sette ord på det som er viktig for veisøker. Selv om veileder velger å ikke bruke selve begrepet, kan bevisstheten rundt kallsbegrepet og de ulike aspektene i det løftes fram og integreres som kompetanse, språkkyndighet og refleksjon både i veiledningssamtaler og i kollegafellesskap.

I dette kapittelet har jeg diskutert noen utvalgte perspektiver i forlengelse av analyse av empiri. Jeg har lagt vekt på stillheten som erfares rundt religiøs tro, potensielle konsekvenser og hvordan vi kan bli mer bevisste på religiøse diskurser og religiøs språkkyndighet som veiledere og i fagfeltet. Jeg har også sett nærmere på hvordan kallsbegrepet kan ha en mulig anvendelse i forhold til både det religiøse perspektivet og i karriereveiledning generelt. Funn og diskusjon tyder på at ungdommer søker etter retning og fasthet, og i denne perspektivet kan kallsbegrepet være interessant å anvende i et verdibasert diskursperspektiv på karriereveiledning, som et verktøy for den gode samtalen.

For å bruke kallsbegrepet effektivt bør det brukes i en utvidet diskurs, som dekker alle de tre aspektene av Duffy og Dik (2013) sin definisjon. En slik diskursendring kan ta tid å innarbeide.

6. Konklusjon og avslutning

6.1. Min konklusjon

Denne oppgaven har utforsket kallsbegrepets plass og relevans i karriereveiledning, ved hjelp av kvalitative intervjuer av karriereveiledere. Problemstillingen i oppgaven spør først om hvordan kallsbegrepet erfares. Funnene viser at begrepet ikke er noe som blir brukt i karriereveiledningssamtaler; det kan oppleves ukjent eller fremmed og knyttes til en religiøs forståelse, i en neoklassisk diskursforståelse av begrepet. Samtidig viser funnene at kall til å finne mening og prososialt kall er elementer fra Duffy og Dik (2013) sitt tredelte kallsbegrep som veilederne erfarer som sentrale i veiledning. Veilederne viser stor bevissthet rundt det å aktivt hjelpe veisøkere til å sette ord på eksistensielle verdier som mening og det å finne sin plass i verden, og de understreker betydning av kompetanse og erfaring for å kunne skape den gode samtalen som gir rom for det eksistensielle. Den religiøse trodimensjonen av eksternt kall er imidlertid i liten grad uttalt i veiledning, og religiøs tro oppfattes som noe som er privat og som det ikke snakkes om. Denne forståelsen skyldes i større grad et ønske om være profesjonelle og nøytrale, enn en manglende anerkjennelse av religiøs tro som betydningsfullt. Manglende kunnskap og bevissthet hos veiledere og i fagfeltet om diskursforståelser av religion og betydning av religiøs tro, bidrar også til denne stillheten. Dette er, som vist i diskusjonen, i tråd med funn i andre deler av akademien.

Problemstillingen spør også om kallsbegrepet kan være relevant i karriereveiledning. Funn og diskusjon viser at, når brukt i en utvidet diskursforståelse, kan det være et interessant begrep for karriereveiledere som hjelp for veisøker til å sette ord på eksistensielle verdier i et verdibasert diskursperspektiv. For å bruke kallsbegrepet på en klok måte med det anvendes sensitivt, med bruk av veileders profesjonalitet og settes i sammenheng med karriereveiledning.

Funnene i denne undersøkelsen indikerer at begrepet kall kan oppfattes som å være noe «sterkere», noe «mer» enn andre begreper som «mening». Dette er i tråd med Duffy og Dik

(2013) sitt element av ekstern kallelse i kallsbegrepet. En utvidet, sekulær diskurs rundt kall i fagfeltet har så langt i liten grad vektlagt den eksterne kallelsen. Min konklusjon er at kallsbegrepet, nettopp på grunn av sitt element av det eksterne, kan åpne opp for det eksistensielle og en ekstern, religiøs dimensjon på en positiv måte. Dette gjelder ikke minst for veisøkere med religiøs tilhørighet, som vil kunne gjenkjenne begrepet og kunne bruke det til å sette ord på hva troen betyr for mening og livsvalg.

En slik anvendelse forutsetter at veiledere har kunnskap og bevissthet om religiøse diskurser samt religiøs språkkyndighet som gjøre det mulig å snakke om tro i veiledning når det er naturlig. Økt språkkyndighet og bevissthet kan også gi større trygghet i å komme inn på trosspørsmål, uavhengig av om selve begrepet «kall» oppleves riktig å bruke i den aktuelle samtalen. I en samtale med åpenhet for en ekstern dimensjon, og med god profesjonell bevissthet rundt det eksistensielle og religiøse, kan veileder og veisøker sammen skape et «undringsfelleskap» hvor både kall, mening og tro kan utforskes.

Informantene i undersøkelsen er opptatt av kompetanse og profesjonsutvikling. Dette perspektivet er også viktig å inkludere som en del av konklusjonen om hvordan kallsbegrepet kan forstås og om det er relevant. I fagfeltet karriereveiledning har temaene kall og religiøsitet i liten grad vært utforsket og satt på agendaen. En økt bevissthet rundt disse temaene vil, som belyst i denne oppgaven, kunne bidra til å gjøre karriereveiledning mer inkluderende og være med å gi retning og mening for alle veisøkere.

6.2. Perspektiver for videre forskning og diskusjon

Kulturperspektiv

I denne oppgaven er konteksten valgt med utgangspunkt i den vestlige tradisjon og kultur, og begrepene karriereveiledning, kall og religiøsitet er definert og forklart ut fra vestlig, kristent perspektiv. Også mitt eget utgangspunkt som forsker er et kristent ståsted, noe jeg har vært tydelig på som en del av min forståelsesramme. Samtidig er det viktig å anerkjenne at religiøs tro har en betydelig plass i mange andre kulturer enn den vestlige, ofte med mindre grad av sekularisering og større religiøs påvirkning på offentligheten. Vi kan derfor anta at en stor andel av veisøkere med bakgrunn fra andre kulturer enn den vestlige, vil ha religiøs tro som en integrert del av sitt liv. Dette er et perspektiv som Frigerio (2023) også fremhever.

Funnene i denne undersøkelsen peker på betydning av diskurs og språkkyndighet i forhold til religiøsitet. Disse funnene kan være relevante i møte med alle religiøse veisøkere, men det vil likevel kunne være interessant å utforske kulturperspektivet nærmere. Det er særlig tankevekkende og interessant at funnene i denne oppgaven tyder på at forskjellen mellom veisøkere fra ulike kulturer ikke er så stor i når det gjelder hvordan religiøs tro kommer uttrykkes i veiledning. Kan det være slik at religiøse veisøkere som kommer til Norge raskt oppfatter denne «stillheten» som her er beskrevet? Selv om det ikke ble rom for å inkludere disse perspektivet i denne oppgaven, kan dette være spennende å utforske videre i lys av kallsbegrepet.

Språkperspektiv

Språkperspektivet ble en større del av oppgaven enn jeg først var bevisst på, med fokus på bruk av språk og fortolkninger i en hermeneutisk tradisjon. De språklige relaterte begrepene diskurs og språkkyndighet er anvendt som analytiske verktøy. Videre studier av dette, som med en diskursanalytisk studie av religion i styringsdokumenter eller videre utforskning av religiøs språkkyndighet i karriereveiledning, ville vært interessant. Dette kan bidra til å utvikle praksis som er mer inkluderende og bevisst også overfor ulike religiøse perspektiver.

6.3. Avsluttende refleksjon

Overordnet formål med denne oppgaven har vært å sette tema som kall, mening og religiøs tro på dagsorden i karriereveiledning og bidra til samtale. Informantene i undersøkelsen reflekterte i etterkant av intervjuene over egne erfaringer knyttet til kall. Flere løftet frem det prososiale aspektet ved kall, slik som ønsket om å være til hjelp for andre, formidle håp og vise nestekjærlighet. Det ble også fremhevet at det å få møte så mange ulike mennesker oppleves meningsfullt i seg selv. Samtidig uttrykte informantene at samtalene hadde gitt dem nye perspektiver på begrepet «kall», og en økt bevissthet knyttet til religiøsitet, religiøs språkkyndighet og sitt eget forhold til religiøsitet. Dette understreker hvordan kollegiale samtaler og faglige drøftinger kan bidra til å utvide perspektiver, fremme refleksjon og styrke profesjonell utvikling.

I forbindelse med dette arbeidet har også begrensende rammer i forhold til tid og effektivitet blitt nevnt for meg flere ganger som noe som gjør det mer krevende å gi rom for de

eksistensielle samtaler. Jeg håper likevel at vi som veiledere vil fortsette med å ta på alvor veisøkeres behov for å finne fram til og sette ord det som er betydningsfullt og eksistensielt, ta oss tid til undring og refleksjon i veiledningen og hjelpe veisøkere til å finne fram til meningsfulle valg for dem selv og andre.

Gjennom denne oppgaven har diskursperspektiver i karriereveiledning blitt trukket fram flere ganger. Verdibaserte diskurser kan se ut til å ut til å i økende grad være viktige for veisøkere å være bevisst på, og frigjørende karriereveiledning er tatt med i analysen i forbindelse med arbeid mot fordommer og diskriminering. Til diskusjonen om profesjonsutvikling (Bakke, 2024) kan kallsbegrepet være interessant for å arbeide videre med disse perspektivene.

For min egen, personlige har dette vært en interessant prosess, der jeg har lært mye, både av prosessen og ikke minst av de kloke informantene! Jeg har selv fått større bevissthet rundt det eksistensielle og trodimensjonen i min rolle som veileder. Min forforståelse var at religiøs tro er et tema det snakkes lite om i offentlighet og akademia, og funnene fra denne studien bekrefter at det også ser ut til å være sånn innen karriereveiledning. Samtidig har jeg fått større forståelse for årsakene til dette, og større tro på at mer kunnskap og større bevissthet kan gi økt rom for trodimensjonen og «undringen» i veiledning, noe som var et overordnet mål med å velge dette temaet. Om jeg selv vil anvende selve begrepet «kall» i mange veiledninger er usikkert, men refleksjonene rundt begrepet har vært spennende og jeg ser fram til at kallsbegrepet kan bli ytterligere utforsket i fagfeltet.

7. Referanser

Amundson, N. (2001). Three-dimensional living. *Journal of Employment Counseling*, 38(3), s 114-127

Austad, A., Stifoss-Hanssen, H., Borge, L., & Rykkje, L. (2020). Innledning: Det eksistensielle. In L. Rykkje & A. Austad (2020) *Eksistensielle begreper i helse-og sosialfaglig praksis* (pp. 11-21). Universitetsforlaget.

Bakke, I.B. (2024). Karriere til folket – et demokratisk karrierebegrep. I Bakke, I.M., Bakke, I.B., Schultstok, T. (2024). *Ikke bare god å snakke med. Om profesjonalisering av karriereveilederrollen i Norge*. (1.utg., s 327-345). Fagbokforlaget.

Baraldsnes, R., Orset, T., Edland, E. (2024, 11.november). Ny vekkelsesbølge. Unge strømmer til frimenighetene. TV2. [Ny vekkelsesbølge: Unge strømmer til frimenighetene](#)

Braun, V. og Clarke, V. (2022). *Thematic Analysis. A practical guide*. Sage

Dalene, K.M. (2022). *Meningsskapende karriereveiledning: Karriereveilederes forståelser og erfaringer med Life-design veiledning i norsk kontekst*. [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Sørøst-Norge

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (2020). *Kvalitet i karriereveiledning*. <https://hkdir.no/kvalitet-i-karriereveiledning>

Duffy, R. D., & Dik, B. J. (2013). Research on calling: What have we learned and where are we going? *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 428–436.
<https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.06.006>

Eskilt, I. (2012). Misjonærkallet og kulturens subjektive vending. *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap*, 2012(1).

Frigerio, G. (2023) *How can I develop a framework for 'calling-informed' career development practice for Christian women?* [Doktorgradsavhandling]. Department for Education Studies, University of Warwick <http://wrap.warwick.ac.uk/lib-publications>. <http://wrap.warwick.ac.uk/184707>

Gilje, C., & Larsen, M. (2024, mars 19). «Kong Jesus» troner øverst på Spotify-liste: – Har truffet en nerve. *Vårt Land*. <https://www.vl.no/religion/2024/03/19/norsk-lat-om-jesus-troner-overst-pa-spotify-liste/>

Hansen, T.H. (2008). *At stå i det åbne*. Hans Reitzlers Forlag

Hansen, T.H og og Amundson, N. (2007). *Residing in silence and wonder: career counselling from the perspective of "being"*. *International Journal of educational and vocational guidance*. 9(1), s 31-43

Holje, C. (2021). *Karriereveiledning i et diskursivt perspektiv. Hvilke diskursive spenninger kjennetegner karriereveiledningsfeltet i dag?* Universitetet i Sørøst-Norge

Holje, C. (2025). Kan en karriereveileder bidra i det grønne skiftet? *Veilederforum.no*. [Kan karriereveiledning bidra i det grønne skiftet? | Veilederforum.no](https://www.veilederforum.no/kan-en-karriereveileder-bidra-i-det-gronne-skiftet/)

Holmberg, Å. (2018). *Making room for spirituality? Family therapists' and clients' perceptions and experiences about spirituality in family therapy* [Doctoral thesis]. VID vitenskapelige høyskole. I XIX, 344. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/2559088>

Holmi, L. (2023). *Åndelighet, mening og tro i rådgivningssamtaler*. [Master thesis], NTNU

Jørgensen, M.W. og Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde universitetsforlag

Kjærgård, R. (2012). *Karriereveiledningens genealogi. Den suverene stats regulering av det frie utdannings-og yrkesvalg*. [Doktorgradsavhandling]. Aarhus universitet.

Kjærgård, R. og Plant, P. (2018). *Karriereveiledning for individ og samfunn*. Gyldendal

Kjærgård, R. (2018). Karriereveiledning i spenningfeltet mellom samfunnsmessige og individuelle behov. I R. Kjærgård og P. Plant (Red.), *Karriereveiledning for individ og samfunn* (1.utg., s 18-37). Gyldendal

Kjærgård, R. (2018). Arbeid, kall og karriereveiledning i det 21.århundre. I R. Kjærgård og P. Plant (Red.), *Karriereveiledning for individ og samfunn* (1.utg., s 251-266). Gyldendal

Kjærgård, R. (2024). Karriereveiledningens maktballader. Et perspektiv som kan styrke karriereveileders profesjonalitet. I Bakke, I.M., Bakke, I.B., Schultstok, T. (2024). *Ikke bare god å snakke med. Om profesjonalisering av karriereveilederrollen i Norge*. (1.utg. s 31-51). Fagbokforlaget.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk

Larsen, E. og Midtbøen, A. (2024). Det etniske arbeidsmarkedet. Diskriminering på grunnlag av landbakgrunn, religion og hudfarge i det norske arbeidsmarkedet. *Tidskrift for samfunnsforskning* 65(4), 207–226 <https://doi.org/10.18261/tfs.65.4.1>

Lysova, E.1, Dik, B.J., Duffy, R.D., Khapova, S.N., & Arthur M.B. (2019). Calling and careers: New insights and future directions. *Journal of Vocational Behavior*, 114, 1-6.

Mandelkow, L. (2023). *Stepping carefully on sacred ground: The role of religion and spirituality in Norwegian psychotherapy* [Doctoral thesis]. Universitetet i Oslo.
<http://hdl.handle.net/10852/105359>

Maxwell, J. (2013). Designing a Qualitative Study. I L.Bickman og D.Rog (Red.), *The SAGE Handbook of Applied Social Research Methods* (2.utg., s 214-253). Thousand Oaks

Norendal, K.M. (2018). Life Design i Norge. En vei til meningsskaping for individet. I R. Kjærgård og P. Plant (Red.), *Karriereveiledning for individ og samfunn* (1.utg., s 228-250). Gyldendal

NOU 2013:1 (2013). *Det livssyns åpne samfunn. En helhetlig tro-og livssyns politikk*. Kultur- og likestillingsdepartementet.

Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Fagbokforlaget

Pargament, I.K. og Saunders, S.M. (2007). Introduction to the Special Issue on Spirituality and Psychotherapy. *Journal of Clinical Psychology*, 63(10), 903–907.

Peavy, R. (2010). *Konstruktivistisk veiledning*. SE

Riiser, D. (2025, 4.mai). Jesus i Sentrum fylte Karl Johan med lovsang, preken og nattverd. Vårt Land. Jesus i Sentrum fylte Karl Johan med lovsang, preken og nattverd – Vårt Land

Schmidt, U. (2010). Religion i dagens Norge: sekularisert? Privatisert? Pluralisert? I: P.K. Botvar og U.Schmidt (Red.), *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*. (s 196-203). Universitetsforlaget.

Schultstok, T. (2020, 26.august). *Med Peavy fant jeg teorigrunnlaget mitt*. Veilederforum. Med Peavy fant jeg teorigrunnlaget mitt | Veilederforum.no

Schultstok, T. og Ceville, C. (2025, 25.februar). *Sosial rettferdighet – utopi eller mulighet?* Veilederforum. Fagfordypning: Sosial rettferdighet – utopi eller mulighet? | Veilederforum.no

Schultstok, T., Kjærgård R., Hanson, J., Hooley, T. (2024). Is the Concept of Calling still Relevant to Career Decision Making in Norway? Validating the Calling and Vocation Questionnaire (CVQ) with Norwegian Career Counsellors. *Indian Journal of Career and Livelihood Planning*, 13 (1), 20-42

Skilbrei, M. (2022). *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon (2.utgave)*. Fagbokforlaget.

Sultana R. (2018). Prekaritet, innsparinger og samfunnskontrakt i en flytende verden: karriereveiledning i balansen mellom borger og stat. I R. Kjærgård og P. Plant (Red.), *Karriereveiledning for individ og samfunn* (1.utg., s 28-52). Gyldendal

Svennungsen, H. (2011). *Making Meaningful Career Choices A Theoretical and Q-methodological Inquiry*. [Doctoral thesis]. NTNU

Taylor, C. (2007). *A Secular Age*. The Belknap Press of Harvard University Press.

Thompson, J.A og Bunderson, J.S. (2019). *Research on Work as Calling....and how to Make It Matter*. Annual review of organizational psychology and organizational behavior, 6(1), s 421-443

Thorbjørnsrud, M. (Programleder). (2024, 17.april). Veilederforum-podden: Kall og karriererettleiing. (Audiopodkast-episode). *Veilederforum-podden*. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

Zeiffert, R., Jacobsen, M., Kvåle, H. (2024). *Studentundersøkelsen. Om trosformidling i studiehverdagen*. Norges Kristelige Student og Skoleungdomslag

VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE

Innledende spørsmål:

- Alder, arbeidssted
- Hvor lenge har du jobbet som karriereveileder?
- Hva gjorde at du søkte denne jobben?
- Hva er din utdannings-og arbeidsbakgrunn?
- Hva liker du best ved å være karriereveileder, og hva er mest utfordrende?
- Hva ser du på som dine styrker i jobben?

Hovedspørsmål:

- Hva assosierer du med begrepet «kall»?
- Kan vi bruke andre ord for å beskrive noe av det samme, slik du reflekterer over det?
- Hva er din erfaring med kall som tema i karriereveiledning?

Før videre spørsmål: Forklare kort teoriens beskrivelse av det sekulære kallsbegrepet (Duffy og Dik sin tredelte beskrivelse) med kallet til mening for seg selv, prososialt kall og en ekstern dimensjon.

- Hva tenker du om kall i karriereveiledning, med denne definisjonen?
- I hvilken grad opplever du at mening er viktig i karriereveiledningssamtaler?
- (Er mening og kall synonyme?)
- Hvordan er din erfaring i forhold til veisøkeres ønske om å bety en forskjell?
- Er veisøkere opptatt av å snakke om verdier, etter din erfaring?
- Hva opplever du/bruker du som gode verktøy for at veisøkerne skal få snakke om disse temaene, dersom de ønsker det?

Forklare at jeg er litt ekstra opptatt av det eksterne, religiøse kallet, og deres erfaringer rundt dette.

- Hva er din erfaring med at livssyn/religiøsitet er en del av veiledningssamtalen?
- I hvilken grad har du opplevd av veisøker bringer religiøs tro inn i samtalen?
- Dersom kall eller livssyn blir tema – hvordan vil du selv forholde deg til det, tror du?
- Man snakker i noen sammenhenger om «literacy»- det å ha et språk for å kunne snakke sammen om noe. Hvordan erfarer du dette i spørsmål om kall og livssyn?
- I hvilken grad har du selv tatt opp temaet, eller reflektert over muligheten til dette?
- Er det merkbare forskjeller på veisøkere disse spørsmålene?
- Hva fikk du av undervisning om livssyn i din utdanning?
- Hvordan erfarer du at temaet er aktuelt i fagfeltet?

Avsluttende spørsmål:

- Har du noe mer du ønsker å si?
- Hvordan opplevde du denne settingen?

VEDLEGG 2: Informasjonsskriv masterprosjekt

Vil du delta i masterstudiet «Kallsbegrepet i karriereveiledning»?

Formålet med prosjektet

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke begrepet «kall» i karriereveiledning, som en masteroppgave ved USN.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du jobber på et offentlig karrieresenter.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

USN er ansvarlig for personopplysningene som behandles i prosjektet.
USN er også behandlingsansvarlig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltagelse innebærer å la seg intervju i et semistrukturert intervju, med tidsramme ca 60 minutter.

Personopplysninger som samles inn vil være navn og kontaktopplysninger, arbeidssted og utdanning, og vil anonymiseres. Opplysningene samles inn elektronisk.

Kort om personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du kan lese mer om personvern under.

Med vennlig hilsen

Audhild U Strømme
(student)

Roger Kjærgård
(Ansvarlig veileder)

VEDLEGG 3: Godkjenning fra SIKT

Norsk ▾ Audhild Marie Ulveseth Strømme ▾

Meldeskjema / Mastergrad: Kallsbegrepet i karriereveiledningssamtalen / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

 Skriv ut

 13.09.2024 ▾

Referansenummer
554857

Vurderingstype
Automatisk

Dato
13.09.2024

Tittel
Mastergrad: Kallsbegrepet i karriereveiledningssamtalen

Behandlingsansvarlig institusjon
Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap / Institutt for pedagogikk

Prosjektansvarlig
Roger Kjærgård

Student
Audhild Strømme

Behandlingsperiode
21.10.2024 – 01.07.2025

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag
Samtykke, jf. GDPR art. 6(1)(a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.07.2025.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernuleppe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertrедelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

VEDLEGG 4: KODING

TEMA 1	
KODE	KATEGORI
Religiøs tilknytning	Assosiasjoner
Anvendelse	Assosiasjoner
Motstand	Assosiasjoner
Andre ord for kall	Relevans
Hverdagsspråk	Relevans
Fremmed	Relevans
Mening	Mening og ytre kall
Kall og mening	Mening og ytre kall
Ytre kall	Mening og ytre kall

TEMA 2	
KODE	KATEGORI
Tillit og relasjon	Veiledningssamtalen
Refleksjon	Veiledningssamtalen
Ulike behov	Veiledningssamtalen
Finne det sentrale	Veiledningssamtalen
Tidsbegrensning	Veiledningssamtalen
Sette ord på	Veileders rolle
Faglig tyngde og trening	Veileders rolle

TEMA 3	
KODE	KATEGORI
Personlig overbevisning	Betydning av tro
Ytre faktorer	Betydning av tro
Sette ord på tro	Betydning av tro
Religion som kultur	Betydning av tro
Redd for å gjøre feil	Tro som privatsak
Negativt	Tro som privatsak
Nøytralitet	Tro som privatsak
Erfaring og holdning	Veileders bevissthet
Kompetanse	Veileders bevissthet